

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / sosiaalinen kuntoutus

Tiina Sorvo – Maarit Söderström

SIVILIPALVELUKSEN SUORITTAVIEN SUUNTAUTUMINEN TYÖHÖN JA
OPISKELUUN

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

SORVO, TIINA

SÖDERSTRÖM, MAARIT

Siviilipalveluksen suorittavien suuntautuminen työhön ja opiskeluun

Opinnäytetyö

38 sivua + 14 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Ari Vesanen

Toimeksiantaja

Voi hyvin nuori -hanke

Tammikuu 2012

Avainsanat

siviilipalvelus, sosiaalinen integraatio, työ, opiskelu

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää siviilipalveluksen suorittavien elämäntilanteita työn ja koulutuksen näkökulmista. Työ on osa Voi hyvin nuori -hanketta. Hankkeen avulla saatuja tuloksia on tarkoitus hyödyntää nuorten elämäntilanteiden arvioinnissa, suunnitelmien laatimisessa, instituutioiden toiminnassa sekä nuorten hyvinvointia tukevien toimintamenetelmien kehittämisessä.

Tutkimus on kvantitatiivinen. Aineistona käytettiin Voi hyvin nuori -hankkeen keräämää kyselyaineistoa, joka kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella siviilipalveluksensa aloittaneilta henkilöiltä vuonna 2011. Kyselyyn vastasi 465 henkilöä. Kyselystä saatuja tuloksia tarkasteltiin SPSS-ohjelmiston avulla.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että yli puolella kyselyyn vastanneista ammatilliseen suuntautumiseen sekä koulutustavoitteisiin liittyvät tulevaisuudensuunnitelmat olivat ainakin jossain määrin selkiytyneet. Noin kolmannes kyselyyn vastanneista ei kuitenkaan osannut arvioida ammatillista koulutustasoaan tai asemaansa 35 vuoden ikäisenä. Nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan vaikuttaneista tekijöistä eniten valintaa tukevaa vaikutusta oli kyselyyn vastanneiden mukaan aiemmalla koulumenestyksellä. Siviilipalvelusajalla ei koettu olevan juurikaan vaikutusta koulutussuunnitelmien eikä työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamiseen. Melkein puolet kyselyyn vastanneista koki tulevaisuutensa ainakin jossain määrin varmaksi.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

SORVO, TIINA

SÖDERSTRÖM, MAARIT

The Social Integration of Persons Performing Non-Military Service through Work and Studying

Bachelor's Thesis

38 pages + 14 pages of appendices

Supervisor

Ari Vesanen, Senior Lecturer

Commissioned by

Voi hyvin nuori -project

January 2012

Keywords

non-military service, social integration, work, studying

The aim of this Bachelor's Thesis was to find out the life situations concerning work and studying of persons liable for non-military service. This study is a part of the Voi hyvin nuori -project. The results from the project are going to be used in evaluating the life situations of young people, making plans, the operation of institutions and developing methods to support young people's wellbeing.

This study is quantitative. The material used in this work was a survey collected by Voi hyvin nuori -project. The survey was collected by a structured form from persons liable for non-military service in 2011. The survey was answered by 465 persons. The results collected from the survey were examined with SPSS-software.

The results of this study indicated, that over half of the persons liable for non-military service had somewhat clear plans for the future concerning professional orientation and educational aim. About third of the persons who answered the survey couldn't estimate their professional education level or position at the age of 35. The previous success in studies affected most to the choice of the current work or the place of study. The non-military service didn't seem to have much effect on carrying out the plans concerning education or career. Almost half of the persons who answered the survey felt that their future was somewhat confident.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	VOI HYVIN NUORI -HANKE	6
	2.1 Hankkeen kuvaus	6
3	SIVIILIPALVELUS	7
	3.1 Siviilipalveluksen organisointi	7
	3.2 Siviilipalveluksen sisältö	8
	3.3 Siviilipalveluksen suorittavien määrä	9
	3.4 Siviilipalveluksen valinneiden tausta	9
	3.5 Siviilipalveluksen valintaan liittyvät syyt	10
4	SOSIAALINEN INTEGRAATIO	10
	4.1 Sosialisatio	10
	4.2 Nuoruus	13
	4.3 Koulutus	13
	4.4 Nuoret työelämässä	14
	4.5 Koulutus ja työ integraation välineinä	16
	4.6 Työ suhteessa elämänlaatuun	18
	4.7 Syrjäytyminen	19
5	TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
7	TUTKIMUSTULOKSET	21
	7.1 Tutkimusjoukon taustatiedot	21
	7.2 Koulutustavoitteet ja opiskelupaikka	22
	7.3 Ammatillinen suuntautuminen ja uratavoitteet	23
	7.4 Nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan vaikuttaneet tekijät	26
	7.5 Palvelusajan vaikutus koulutusta ja työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamiseen	28

7.6 Varmuus omasta tulevaisuudesta ja tuen tarve	29
8 YHTEENVETO JA POHDINTA	30
LÄHTEET	35
LIITTEET	
Liite 1. Ammattioppilaitokseen hakeminen	
Liite 2. Ammattikorkeakouluun hakeminen	
Liite 3. Yliopistoon hakeminen	
Liite 4. Työ- tai opiskelupaikka palvelusajan jälkeen	
Liite 5. Hakeutuminen työhön tai opiskeluun palvelusajan jälkeisenä vuonna	
Liite 6. Työn vaativuus	
Liite 7. Ammatillisen koulutuksen suunnitelmat 35 vuoden iässä	
Liite 8. Asemaa koskevat suunnitelmat 35 vuoden iässä	
Liite 9. Aiemman koulumenestyksen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan	
Liite 10. Kotimatkan pituuden tai vieraalle paikkakunnalle muuton vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan	
Liite 11. Rahatilanteen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan	
Liite 12. Seurustelun tai parisuhteen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan	
Liite 13. Harrastusten vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan	
Liite 14. Perheen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan	

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö tehtiin osana Kymenlaakson ammattikorkeakoulun hallinnoimaa Voi Hyvin Nuori -hanketta. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää siviilipalveluksen suorittavien elämäntilanteita työn ja opiskelun näkökulmista. Tutkimuksessa kerättyjä tietoja käytetään siviilipalveluksen kehittämisessä. Opinnäytetyössä käytettävä aineisto on osa Voi hyvin nuori -hankkeen keräämää tutkimusaineistoa, jossa selvitetään siviilipalveluksen suorittavien sekä varusmiespalveluksen suorittavien elämäntilannetta eri näkökulmista.

Idea opinnäytetyöstä syntyi keväällä 2011 käydessämme lehtori Ari Vesasen kanssa keskustelua vapaana olevista opinnäytetyön aiheista. Aihe valittiin sen kiinnostavuuden ja ainutlaatuisuuden vuoksi. Aiempia tutkimuksia aiheesta ei ollut, joten tuntui mielekkäältä tuottaa uutta tietoa tutkittavasta kohderyhmästä. Aiheen valintaan vaikutti myös saatujen tulosten hyödyntäminen siviilipalveluksen kehittämisessä. Myös tutkimuksen kohderyhmä koettiin mielenkiintoiseksi, sillä se on taustoiltaan ja ikäkaumaltaan hyvin heterogeeninen ryhmä.

Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu siviilipalvelukseen, sosiaaliseen integraatioon, nuorten työhön sekä koulutukseen liittyvästä teoreettisesta tiedosta. Teoriaosuudessa perehdytään siviilipalvelusta ohjaavaan lakiin sekä siviilipalveluksen sisältöön. Sosiaalista integraatiota käsitellään nuoruuden näkökulmasta, etenkin työn ja opiskelun merkitystä tarkastellen. Nuorten työhön ja opiskeluun liittyvä teoreettinen tieto pohjautuu pääasiassa tilastoihin. Teoreettista tietoa pyritään hyödyntämään tutkimustulosten pohdinnassa.

2 VOI HYVIN NUORI -HANKE

2.1 Hankkeen kuvaus

Voi hyvin nuori -hanke on osa Tekesin Innovaatiot sosiaali- ja terveystalouden ohjelmassa -ohjelmaa. Hankkeen tarkoituksena on tutkia nuorten arvoja, elämäntyyliä sekä hyvinvoinnin, pahoinvoinnin, integraation ja syrjäytymisen rakenteita. Hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Kouvolan, Kotkan ja Haminan kaupungit, Itä-Suomen so-tilaslääni, Siviilipalveluskeskuksen Lapinjärven koulutuskeskus, Sotek-säätiö, Kakspy

ry, Helsingin yliopisto, Pietarin valtion yliopisto, Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto sekä Rannikkopajat. (Voi hyvin nuori -hanke 2010.)

Voi hyvin nuori -hankkeen avulla saatuja tuloksia on tarkoitus hyödyntää nuorten elämäntilanteen arvioinnissa, suunnitelmien laatimisessa, instituutioiden toiminnassa sekä nuorten hyvinvointia tukevien toimintamenetelmien kehittämisessä (Voi hyvin nuori! Nuorten aikuisten hyvinvointi ja syrjäytyminen 2009, 50).

Siviilipalveluskeskuksen Lapinjärven koulutuskeskus on Voi hyvin nuori -hankkeen yhteistyökumppani. Tutkimuksessa selvitetään siviilipalveluksen suorittavien elämäntyyliä sekä heidän subjektiivisia käsityksiään hyvinvoinnistaan (Voi hyvin nuori! Nuorten aikuisten hyvinvointi ja syrjäytyminen 2009, 41).

3 SIVIILIPALVELUS

3.1 Siviilipalveluksen organisointi

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa siviilipalveluksen johtamisesta, ohjaamisesta ja kehittamisestä. Valtioneuvoston asettama siviilipalvelusasiain neuvottelukunta toimii ministeriön apuna kehittämis- ja suunnittelutyössä. Ministeriön alainen Siviilipalveluskeskus vastaa siviilipalveluksen täytäntöönpanosta, palvelusvelvollisten koulutuksen järjestämisestä sekä palveluspaikkojen ohjauksesta. Keskus on osa Lapinjärven kunnan organisaatiota, ja sen henkilökunta on palvelussuhteessa Lapinjärven kuntaan. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Lapinjärven kunta ovat solmineet sopimuksen siviilipalveluksen järjestämisestä sekä siviilipalveluskeskuksena toimimisesta. Siviilipalvelus toimii vaihtoehtona asevelvollisuuslain mukaiselle palvelukselle. (Siviilipalvelus 2020 - Siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän mietintö 2011, 17.) Siviilipalvelusta ohjaa siviilipalveluslaki (1446/2007).

Siviilipalveluksen kesto on 362 päivää (Siviilipalveluslaki 1446/2007 4. §). Siviilipalveluksen sisältö koostuu peruskoulutusjaksosta, työpalvelusta, täydennyspalveluksesta, ylimääräisestä palveluksesta sekä liikekannallepanon aikaisesta palveluksesta (Siviilipalveluslaki 1446/2007 3. §). *Siviilipalveluspaikkana voi toimia siviilipalveluskeskus tai sen hyväksymä valtion viranomainen tai liikelaitos, valtion itsenäinen julkisoikeudellinen laitos tai julkisoikeudellinen yhdistys, kunnan viranomainen, uskonnonvapauslain (453/2003) 2 §:ssä tarkoitettu uskonnollinen yhdyskunta tai sen seurakunta*

tai yleishyödyllistä toimintaa harjoittava yksityisoikeudellinen yhteisö, yhdistys tai säätiö. Siviilipalveluspaikan tehtävänä on siviilipalvelusvelvollisen palvelustehtävien määrääminen, palvelustehtäviin liittyvän perehdyttämisen järjestäminen sekä siviilipalvelusvelvollisen ylläpito, palvelukseen liittyvä valvonta ja rekisteritietojen ylläpitäminen palveluksen aikana. (Siviilipalveluslaki 1446/2007 8. §.)

3.2 Siviilipalveluksen sisältö

Siviilipalvelukseen kuuluvan peruskoulutusjakson kesto on neljä viikkoa. Sen tavoitteena on tukea siviilipalveluksen suorittavien kansalaisvalmiuksia sekä valmentaa heitä pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun. Koulutusjaksolla siviilipalveluksen suorittavat jaetaan heidän toivomustensa mukaisesti neljään eri suuntautumisvaihtoehdon ryhmään. Koulutusjakso sisältää myös yhteistä opetusta siviilipalvelukseen liittyvistä perusasioista, ensiavusta, terveyskasvatuksesta sekä aseistakieltäytymisestä. (Koulutusjakson suuntautumisvaihtoehdot.)

Kansalaisvalmiudet-suuntautumisvaihtoehdon (KAVA) tarkoituksena on tarkastella omaa arvomaailmaa suhteessa yhteiskuntaan sekä rohkaista siviilipalveluksen suorittavia aktiiviseen kansalaisuuteen. Opetuksen painopisteitä ovat poliittinen osallistuminen, kansalaistoiminta sekä kuluttajakäyttäytyminen. Opetusta toteutetaan sekä yhteiskunnallisesta että ympäristökasvatuksellisesta näkökulmasta. Opetukseen sisältyy myös miehisyyteen sekä elämäntaitoon liittyviä luentoja. (Koulutusjakson suuntautumisvaihtoehdot.)

Palo, pelastus ja väestönsuojelu -suuntautumisvaihtoehdot (PP) pyrkii valmentamaan siviilipalveluksen suorittavia pelastustoimintaan sekä väestönsuojeluun liittyvissä tehtävissä. Koulutukseen sisältyy turvallisuusriskeihin, järjestyksenvalvontaan, väestönsuojeluun, palotorjuntaan sekä pelastustoimintaan liittyvää opetusta. (Koulutusjakson suuntautumisvaihtoehdot.)

Ympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojeleminen -suuntautumisvaihtoehdot (YKS) valmentaa siviilipalveluksen suorittavia toimimaan ympäristöönnettomuuksiin liittyvissä tehtävissä sekä kulttuuriomaisuuden suojelemissa. Opetuksessa painotetaan yksilöä ympäristöongelmien aiheuttajana sekä ratkaisijana. Koulutukseen sisältyy öljyntorjuntaan liittyvää opetusta sekä kulttuuriomaisuuden suojelemaan liittyvää opetusta. (Koulutusjakson suuntautumisvaihtoehdot.)

Väkivaltaongelmien konkreettinen torjunta -suuntautumisvaihtoehto (VOKT) opastaa siviilipalveluksen suorittavia väkivaltaisen käytöksen ennaltaehkäisyyn, hyvinvoinnin edistämiseen sekä väkivaltaa tehneiden sekä väkivallan uhriksi joutuneiden kohtaamiseen. Opetuksessa painotetaan lapsi- ja nuorisoväkivaltaa sekä lähisuhdeväkivaltaa. (Koulutusjakson suuntautumisvaihtoehdot.)

3.3 Siviilipalveluksen suorittavien määrä

Siviilipalvelukseen voi hakea ennen asevelvollisuuslain mukaista palvelusta, sen aikana tai sen jälkeen. Vuosittain noin 2 500 asevelvollista valitsee palvelusmuodokseen siviilipalveluksen. Luku vastaa noin seitsemää prosenttia koko miesikäluokasta. Yli 60 prosenttia siviilipalveluksen suorittavista siirtyy asepalveluksesta siviilipalvelukseen. Naisten ei ole mahdollista hakeutua suoraan siviilipalvelukseen. Nainen voidaan määrätä siviilipalvelukseen silloin, kun hän keskeyttää yli 45 päivää kestäneen vapaaehtoisen asepalveluksen. Vuosittain siviilipalveluksen suorittaa neljästä viiteen naista. (Siviilipalvelus 2020 - Siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän mietintö 2011, 13, 21.)

Peruskoulutusjakson aikana siviilipalveluksensa keskeyttää vuosittain noin 300 siviilipalvelusvelvollista. Suurin osa heistä on keskeyttänyt palveluksensa masennuksen takia. THL:n tutkijan Kaija Appelqvist-Schmidlechnerin mukaan keskeyttäjiillä on usein ongelmia myös alkoholin ja muiden päihteiden käytön kanssa, joka taas johtaa herkästi syrjäytymiseen. (Laitinen 2010.)

3.4 Siviilipalveluksen valinneiden tausta

Työ- ja elinkeinoministeriön alaisen siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän työhön liittyen toteutettiin vuonna 2010 Lapinjärven koulutuskeskuksessa kysely siviilipalvelusvelvollisten taustasta. Kyselyyn vastasi yhteensä 289 siviilipalvelusvelvollista, joista suurin osa, 54 prosenttia, oli iältään 20–22-vuotiaita. Vastanneista 23 prosenttia oli 18–19-vuotiaita, eli 77 prosenttia kyselyyn vastanneista oli alle 23-vuotiaita. Vastanneista 23 prosenttia oli 23–30-vuotiaita. (Siviilipalvelus 2020 - Siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän mietintö 2011, 23.)

Kyselyyn vastanneista 42 prosenttia oli suorittanut ylioppilastutkinnon. 34 prosenttia vastanneista oli suorittanut tai suoritti parhaillaan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. 13 prosenttia vastanneista oli suorittanut korkeakoulututkinnon tai suoritti

parhailtaan korkeakoulututkintoa. Vain 11 prosentilla vastanneista oli pelkkä peruskoulutausta. (Siviilipalvelus 2020 - Siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän mietintö 2011, 23.)

3.5 Siviilipalveluksen valintaan liittyvät syyt

Työ- ja elinkeinoministeriön alaisen siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän työhön liittyvän kyselyn mukaan vuonna 2010 vastanneista 60 prosenttia oli valinnut siviilipalveluksen ensisijaisesti käytännön syistä. 40 prosenttia vastanneista taas oli valinnut siviilipalveluksen ensisijaisesti vakaumuksellisista syistä. Vastaajilta kysyttiin myös, kokivatko he olevansa aseistakieltäytyjiä. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti, sillä 57 prosenttia vastanneista ei kokenut olevansa aseistakieltäytyjä, ja 43 prosenttia vastanneista koki olevansa aseistakieltäytyjä. (Siviilipalvelus 2020 - Siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän mietintö 2011, 24–25.)

Vuoden 2010 Nuorisobarometrin mukaan merkittävimmät tekijät valittaessa siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen välillä ovat siviilipalveluksen valinneilla pelkotilat sekä halu päästä helpolla. 18 prosenttia siviilipalveluksen valinneista kokee pelkotiloilla olevan paljon vaikutusta valintaan, vastaavaan luvun ollessa varusmiespalveluksen valinneilla kuusi prosenttia. 27 prosenttia siviilipalveluksen valinneista kokee halun päästä helpolla merkittäväksi tekijäksi valittaessa siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen välillä. Varusmiespalveluksen valinneilla vastaava prosenttiluku on kahdeksan. Siviilipalveluksen valintapäätökseen vaikuttavat varusmiespalveluksen valinneita enemmän myös majoitusolosuhteet sekä seurustelukumppanin tai puolison näkemys. Tämän tutkimuksen kannalta merkittäväksi tekijäksi voidaan nostaa tulevaisuuden työsaannin ja uran tärkeys valittaessa siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen välillä. 18 prosenttia siviilipalveluksen valinneista kokee siviilipalveluksesta olevan hyötyä tulevaisuuden työsaannissa. (Myllyniemi 2010, 41, 46.)

4 SOSIAALINEN INTEGRAATIO

4.1 Sosialisatio

Sosialisatio on psykologinen, sosiologinen ja sosiaalipsykologinen kokonaisuus, joka muodostuu yksilön sisäisistä psyykkisistä prosesseista, yhteiskunnan rakenteiden ja kulttuurin merkitysten sekä sosiaalisten ja vuorovaikutuksellisten prosessien kautta

(Pirskanen 2007, 111). Sosiaalipsykologia voidaan nähdä tieteenalana, joka tarkastelee yksilöiden välistä vuorovaikutusta. Sosiaalipsykologisen tutkimuksen lähtökohtana on yksilön näkeminen sosiaalisena olentona, jonka elämään kuuluu olennaisesti toiset yksilöt. Määriteltäessä sosiaalipsykologian käsitettä on oleellista viitata sekä sosiologiaan että psykologiaan. Sosiaalipsykologian suuntauksina voidaan nähdä psykologinen sosiaalipsykologia sekä sosiologinen sosiaalipsykologia. Ero näiden kahden suuntauksen välillä löytyy niiden tavasta tarkastella yksilöä ja yhteisöjä. Siinä missä psykologinen sosiaalipsykologia tarkastelee yksilön ja sosiaalisten yhteisöjen välistä vuorovaikutusta lähinnä yksilön kognitioiden ja havaintojen kautta, on sosiologiselle sosiaalipsykologialle tyypillistä tarkastella yksilöä. Sosiaalisen sosiaalipsykologian näkemys mukaan yksilö toimii sosiaalisen yhteisön normien, socialisaation kautta omaksutun identiteetin sekä toiminnan sosiaalisen näkökulman säätelymään. (Kuusele 2007, 15, 17–19.) Symbolisen interaktionismin ajattelumallin mukaan yhteiskunta voi olla olemassa vasta sitten, kun yksilöt sosiaalistuvat siihen (Pirskanen 2007, 111). Socialisaatio on prosessi, jossa yksilöistä kasvaa sosiaalisten yhteisöjen jäseniä (Kuusele 2005, 76).

Socialisaation isänä pidetyn Emilé Durkheimin mukaan socialisaatiota syntyy yksilöiden syntyessä ja kohdatessa yhteiskunnan. Socialisaatio edellyttää vuorovaikutusta kasvotusten, ja jokainen vuorovaikutusta sisältävä tilanne on myös socialisaatiotilanne. Socialisaatio on sarja vuorovaikutusprosesseja, joiden avulla yksilö sisäistää yhteisölleen tyypillisiä taitoja, tietoja ja ajattelumalleja. (Pirskanen 2007, 112–113.)

Socialisaatioprosesseissa yksilöt luovat itselleen identiteettejä ja oppivat heidän yhteiskunnalleen ja kulttuurilleen ominaisia tapoja ajatella, tuntea ja toimia. Elämänsä aikana yksilöt sosiaalistuvat moniin eri ympäristöihin ja instituutioihin omaksuen näiden arvoja ja tapoja. Socialisaation tärkein väline on kieli, joka yksilön tulee sisäistää ja oppia ymmärtääkseen ne käsitteet, joiden varassa maailmaa hahmotetaan ja ajatellaan. Kielen kautta opitaan myös yhteisön symbolit, säännöt ja rajoitukset, joiden avulla yksilö voi toimia yhteisön odotusten mukaisesti. Kielen avulla yksilöt tiedostavat oman identiteettinsä yksilönä sekä ryhmän jäsenenä. (Pirskanen 2007, 113–114.)

Lapset ja nuoret perustavat käsityksensä ja uskomuksensa maailmasta tiettyihin oletuksiin, jotka he omaksuvat lähiympäristöstään. Sosiaalistumisen ja kulttuuriin kasvamisen kautta he omaksuvat ympäristöstään tiettyjä arvoja, esimerkiksi käsityk-

sen oikeasta ja väärästä. Nuoret muodostavat maailmankuvansa näiden arvojen sekä niihin liittyvien viitekehysten varassa. (Helve 2002, 16.)

Primaarisosialisaatio ajoittuu lapsuuteen, ja sen aikana yksilöstä kehittyy yhteiskunnan jäsen (Saaristo 2004, 79). Primaarisosialisaatio on tunnelatautunutta aikaa, jolloin yksilö samaistuu toisiin ja oppii tunnistamaan itsensä. Yksilö oppii yhteisönsä kulttuurin ja kehittää minäänsä vuorovaikutustilanteissa omaksuen arvoja ympäröivästä maailmastaan. Samanlaisista ympäristöistä kasvaa kuitenkin erilaisia yksilöitä erilaisine arvoineen ja päämäärineen. (Pirskanen 2007, 114–115.) Primaarisosialisaatio toimii pohjana sekundaarisosialisaatiolle, jossa yksilö sosiaalistuu rooleihin. Yksilön kannalta primaarisosialisaatio on tärkeämpää kuin sekundaarisosialisaatio, sillä sekundaarisosialisaation onnistuminen edellyttää yhtäläistä rakennetta primaarisosialisaation kanssa. Syntyessään objektiiviseen sosiaaliseen maailmaan yksilö kohtaa merkityksellisiä toisia, joiden tehtävänä on huolehtia yksilön sosiaalistumisesta. (Saaristo 2004, 79–80.) Sosialisaatio jatkuu läpi yksilön elämän hänen omaksuessaan uusia rooleja ja sopeutuessaan yhteisössään tapahtuviin muutoksiin. Ihmisen ajattelu ja toiminta kehittyvät nuoruusiästä aina pitkälle aikuisuuteen asti. (Pirskanen 2007, 135.)

Sosiologi Charles Cooleyn (1864–1929) luoman ja Meadin (1962, 135) kehittämän peilikuvaminä-teorian mukaan yksilö näkee itsensä muiden tarjoamana heijastuksena, ja muodostaa käsityksen itsestään muiden reaktioiden ja arvioiden perusteella. Meadin mukaan kieli sekä sosiaalinen vuorovaikutus ovat minän kehittymisen ja yksilön tietoisuuden kannalta välttämättömiä. (Pirskanen 2007, 121.) Mead (1962) on esittänyt teorian, jonka mukaan ihminen kehittyy ihmiseksi sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden kautta. Meadin mukaan merkittävä kohta ihmisen kehityksessä on kyky asettua toisen asemaan sekä kyky vastata toisen odotuksiin. (Kuusela 2005, 77.)

Kasvaminen nuoresta aikuiseksi on yhteiskuntaan sosiaalistumisen kannalta erittäin tärkeä vaihe elämässä (Dunderfelt 1992; Allardt 1998). Sosiologisten teorioiden mukaan yhteiskunnallinen tilanne sekä yhteiskunnalliset reunaehdot ovat merkityksellisiä aikuistumisprosessissa. Kehityspsykologiset teoriat painottavat eräiden ikävaiheeseen kehitystehtävien toteuttamista. Näitä ovat esimerkiksi ammatin hankkiminen sekä työelämään siirtyminen. (Ek, Saari, Viinamäki, Sovio & Järvelin 2004, 24–25.) Nuoruuden merkitys ihmisen elämänkulussa on kasvanut, siten että nuoruudessa hankittu

ammattitaito sekä sosiaaliset taidot vaikuttavat yksilön toimintakyvyn kehittymiseen. 2000-luvun yhteiskunta asettaa entistä suurempia odotuksia nuoruudelle ja nuorisolle. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan ole valmiita mukautumaan yhteiskunnan asettamiin odotuksiin, eikä yhteiskunnallisissa instituutioissa toimiminen motivoi heitä. (Puuronen 2006, 263.)

4.2 Nuoruus

Nuoruus on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruudessa biologiset, psykologiset ja sosiaaliset muutokset tapahtuvat nopeasti, ja myöhäisnuoruudessa tapahtuu monia nuoren tulevaisuuden kannalta merkittäviä muutoksia, kuten ammattiin valmistuminen sekä siirtyminen työmarkkinoille. Nuori jäsentää omia tavoitteitaan ja päämääriään sekä tekee valintoja ja päätöksiä elämästään. Nuoruudessa sosiaaliset, koulutukselliset sekä ammatilliset taidot kehittyvät, ja nuoren persoonallisuus muovautuu. Näiden tekijöiden avulla yksilölle muodostuu sosiaalinen asema. (Aalberg & Siimes 2007; Erikson 1980; Huurre & Aro 2007; Pensola 2003; Pensola & Martikainen 2004; Rönkä 1994 Stengårdin, Appelqvist-Schmidlechnerin, Upanteen, Parkkolan & Henrikssonin 2008, 12 mukaan.)

Aikuistumiseen kohdistuu uudenlaisia paineita, jotka voivat osaltaan vaikuttaa nuorten aikuistumista. Nuorille on tarjolla runsaasti vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia, mutta he jäävät valintojensa kanssa usein yksin, sillä nykypäivänä yhteisöjen tuki on vähäisempää. Sopeutuakseen erilaisiin vaihtoehtoihin ja valintoihin sekä yhteiskunnan muutoksiin nuorilta edellytetään riittävää elämänhallintaa. Aikuistumisen vaiheeseen liittyy riskejä, mutta se sisältää myös mahdollisuuksia positiiviseen kehitykseen. (Aalberg & Siimes 2007; Hoikkala 1992; Rönkä 1994 Stengårdin ym. 2008, 12 mukaan.)

4.3 Koulutus

Koulutustuntien sekä lukutaidon perusteella mitattuna suomalaiset nuoret ovat nykyisin maailman parhaiten koulutettujen joukossa. Kansainvälisesti vertailtuna suomalaiset ovat ensimmäisiä, jos mittarina käytetään koulutukseen osallistuvien määrää. (Helve 2002, 46.) Koulutuksen kautta saatujen tietojen, taitojen ja valmiuksien avulla yksilöllä on mahdollisuus aiempaa parempaan elämänhallintaan sekä vuorovaikutuk-

seen yhteiskunnan kanssa. Koulutus voidaan nähdä yksilön omia mahdollisuuksia vahvistavana resurssina. (Naumanen 2004, 156.) Nuoren todennäköisyys saavuttaa korkea ammatillinen koulutustaso kasvaa, mikäli hän on menestynyt yleissivistävässä koulussa (Ek ym. 2004, 21).

Nykypäivän nuoret siirtyvät opinnoistaan muuttuvaan maailmaan, eikä tänä päivänä ole enää itsestään selvää siirtyä koulusta suoraan työelämään. Nuorille on olemassa useita vaihtoehtoja aina työpajoista avoimiin yliopistoihin. Koulutuksen tulisi ollakin joustavaa, ja EU:ssa on alettu korostaa ”lifelong learning”-periaatetta, jonka mukaan koulutus tulisi suunnitella niin, että ihmiset voisivat osallistua siihen minkä ikäisenä tahansa. (Helve 2002, 49.)

Vuoden 2008 Nuorisobarometrin mukaan nuoret pitävät tärkeimpänä opiskelun syynä työn saamista. Kaksi kolmesta nuoresta pitää tärkeänä myös vakituista työtä sekä sisällöltään kiinnostavaa työtä. Joka kolmannelle nuorelle hyvät tulot ovat tärkeitä. (Myllyniemi 2008a, 25.)

Haasteellisimmat kohdat nuorten koulutuksessa ovat siirtymä peruskoulusta toisen asteen koulutukseen sekä siirtymä tutkinnosta työelämään. (Myllyniemi 2008b, 28). Mikäli nuoren siirtyminen perusopetuksesta jatkokoulutukseen epäonnistuu, tuottaa tämä koulutuksen ja työn ulkopuolelle sijoittuminen usein muitakin ongelmia (Winqvist 2011, 77). Ilman jatko-opiskelupaikkaa jäävien peruskoulunsa päättävien osuus oli 8,6 prosenttia vuonna 2009 (Tilastokeskus 2009). Ammatillisen koulutuksen suosio on kasvanut tasaisesti viime vuosina. Vuonna 2009 kaikista peruskoulunsa päättäneistä 41,2 prosenttia jatkoi opiskeluaan toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Määrä on 1,8 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2005. Lukio on menettänyt suosiotaan jatko-opiskelupaikkana. Kun vielä vuonna 2005 peruskoulunsa päättäneistä oppilaista 53,5 prosenttia jatkoi opiskeluaan lukiossa, oli määrä 50,2 prosenttia vuonna 2009. (Tilastokeskus 2009.)

4.4 Nuoret työelämässä

18–24-vuotiaista nuorista vuonna 2010 työttöminä työnhakijoina oli 13 prosenttia eli 34 555 henkilöä (SOTKANet 2011). Kahden viime vuosikymmenen aikana työttömyys on ollut yleisempää nuorilla miehillä kuin naisilla. (Myrskylä 2011, 10). Nuorten miesten työttömyys sai erityistä huomiota keväällä 2009, kun nuorten miesten

työttömyysaste nousi lähes 30 prosenttiin, ja jatkoi nousuaan aina vuoden 2010 kevääseen asti (Winqvist 2011, 76–77). Nuorten miesten nopeasti kasvanutta työttömyyttä voidaan selittää miesvaltaisten alojen heikentyneellä työllisyystilanteella (Myllyniemi 2010, 13).

Taloudellisen taantuman johdosta vastavalmistuneet nuoret joutuvat kilpailemaan työpaikoista kokeneiden ammattilaisten kanssa, ja tämä asetelma on vaikeuttanut nuorten kiinnittymistä työmarkkinoille. Taantuman vaikutus nuorten työttömyyteen alkoi vuonna 2008, ja vuoteen 2009 mennessä nuorten työttömien määrä oli kasvanut 56 prosenttia. Vasta vuoden 2010 aikana nuorten työttömien määrä alkoi vähentyä, ja vuoden 2011 aikana työllisyyden ennakoitaan nousevan hieman. Työ- ja elinkeinoministeriön konsernistrategian yksi tärkeimmistä tavoitteista on nuorten työllistyminen, jota voitaisiin edistää nuorten osaamisen edistämällä sekä nuorten saattamisella työelämään viiveettömästi. Nuorten työllisyysnäköymät näyttävät paremmilta eläköityvien kasvavan määrän johdosta. (Winqvist 2011, 75–77.)

Jos nuori jää työttömyydestä johtuen ilman positiivisia itsearvioita sekä itseluottamuksen kasvamista, vaikuttaa se hänen sosiaaliseen selviytymiseensä muissakin ongelmatilanteissa (Johansson & Vuori 1999, 6). Karvosen (2008) mukaan työttömyys on työikäisillä yhteydessä koettuun hyvinvointiin. Työttömyyden vaikutus hyvinvoinnin kokemuksen vajeeseen johtuu työttömyyden aiheuttamista muista ongelmista. Työttömyys heikentää yksilön toimeentuloa, ja heikko taloudellinen tilanne voi aiheuttaa yksilölle stressiä. Työttömyys voi vaikuttaa myös yksilön itsetuntoon ja minäkuvaan, ja sen voidaan nähdä heikentävän myös fyysistä terveyttä. Pitkittynyt työttömyys alentaa työkykyä, ja työttömät kokevat yksinäisyyttä työssäkäyviä enemmän. Työttömyyden yhtenä merkittävimpana ongelmana voidaan pitää taloudellisia ongelmia, ja vaikeimaksi tilanne muodostuu pitkään työttöminä olleille. (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010, 234–235, 241.)

Vuoden 2007 Nuorisobarometrin mukaan yli 90 prosenttia nuorista pitää työtä tärkeänä, 94 prosenttia nuorista pitää tärkeänä pysyvän työsuhteen saamista 35 ikävuoteen mennessä ja 84 prosenttia nuorista olisi mieluummin tilapäisessä työsuhteessa kuin työttömänä. Nuorista 54 prosenttia pitää työn sisältöä tärkeimpänä asiana työelämässä. Alle 20 prosenttia nuorista pitää tärkeänä palkkaa sekä työn pysyvyyttä. Vuosituhan-

nen alkuun verrattuna palkan määrän arvostus on noussut, kun taas työsuhteen pysyvyyden arvostus on laskenut. (Myllyniemi 2007, 39–40, 42, 47, 90.)

Työmarkkinoiden vaatimukset, kiristynyt kilpailu ja teknologian kehitys näkyy työntekijöille asetettujen osaamisodotusten lisääntymisenä (Tarvainen, Pietiläinen & Kuure 2007, 22). Vuoden 2007 Nuorisobarometrin mukaan nuorten usko jatkuvan koulutautumisen merkitykseen työelämässä pysymisen kannalta on kuitenkin vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kun vuonna 1997 nuorista 38 prosenttia uskoi jatkuvan koulutautumisen olevan edellytys työelämässä pysymiseen, vuonna 2007 vastaava prosenttiluku 27. Nuorten naisten usko jatkuvan koulutuksen merkitykseen työelämässä pysymisen kannalta on vahvempi kuin nuorten miesten. Vuoden 2007 Nuorisobarometrin mukaan 77 prosenttia nuorista uskoo työelämän vaatimusten joltavan työntekijöiden loppuun palamiseen. (Myllyniemi 2007, 33–34, 38.)

Vuoden 2006 Nuorisobarometrin mukaan 32 prosenttia nuorista olisi halukkaita vaihtamaan työpaikkaansa useita kertoja työuransa aikana, kun taas 47 prosenttia ei. Vuonna 2007 useampi kuin kaksi vastaajaa kolmesta uskoi joutuvansa vaihtamaan työurallaan työpaikkaa useita kertoja. (Myllyniemi 2008b, 42.)

4.5 Koulutus ja työ integraation välineinä

Nykypäivän yhteiskunnassa työmarkkina-asema määrittää henkilön aineellista ja muuta hyvinvointia vaikuttaen sekä yksilön elintason että osallistumismahdollisuuksiin yhteiskunnassa (Naumanen 2004, 137). Työllistyminen on merkittävä syrjäytymistä ehkäisevä tekijä. Syrjäytyneiden integroituminen työmarkkinoille on vaikeutunut työmarkkinoiden vaatimusten noustessa. (Välimäki 2007, 22.)

Työelämän muutokset vaikuttavat perheen merkitykseen nuoren sosialisatioinstituutina. Työelämässä tapahtunut muutos pitkäjänteisyydestä lyhytjänteisyyteen on vaikuttanut yksilön minuuden rakentumiseen. Vaikka ihminen sopeutuu työelämän tilapäisyyteen, moni pitää tärkeänä pysyvyyttä sekä kuulumista johonkin rakenteeseen. Perheen merkitys sosiaalistajana on vähentynyt, ja perheen rinnalla toimii muitakin sosiaalistajia, kuten valtiolliset instituutiot. (Pirskanen 2007, 125–126.)

Useilla nuorilla työttömillä ongelmat kasautuvat, ja nuoren aikuisen on vaikeaa itenäistyä vanhempien perheessä. Vanhemmat voivat olla työttömiä, perhesuhteet eivät

aina ole kunnossa, eikä nuorella välttämättä ole taloudellisia resursseja muuttaa pois kotoaan itsenäistyäkseen. Yhteiskunnan rahoja on suunnattu koulutukseen enemmän, jotta nuorisotyöttömyyden ongelma saataisiin ratkaistua. Valtion tarjoamat tuet, kuten opintotuki sekä asumistuki, ovat osoittautuneet nuorille erittäin tärkeiksi tukimuodoiksi korkean työttömyyden aikoina. (Helve 2002, 51–52.)

Työelämään pääsemisen vaikeudet vaikuttavat nuorten aikuistumiseen. Vaikutukset voivat kohdistua nuorten itsetuntoon, ihmissuhteisiin sekä yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Työttömyys aiheuttaa stressiä, taloudellisia ongelmia sekä elämän epäsäännöllisyyttä, mikäli nuori ei opiskelun päätyttyä löydä itselleen työtä. Opintojen päätyttyä nuori integroituu työelämän kautta yhteiskuntaan, ja Eriksonin (1968) ja Lenningin (1993) mukaan työllä on merkittävä vaikutus nuoren elämänarvoihin. Eriksonin (1959) mukaan ammatillinen identiteetti kehittyy nuoruusiässä. Jos nuorella ei ole työtä, ei ammatillinen identiteetti pääse kehittymään (Dooley ja Prause 1995). (Erikson 1959, 1968, Lenning 1993 ja Dooley & Prause 1995 Helven 2002, 61 mukaan.)

Koulutus takaa myös työelämään kiinnittymisen mahdollisuuden sekä oman paikan löytymisen yhteiskunnassa. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen voi johtaa nuoren syrjäytymiseen. (Ahola & Galli 2010, 132.) Allardtin (1976) mukaan koulutus ja tutkinnot voidaan nähdä sekä kulttuurisena pääomana että hyvinvointiresurssien hankkimisen välineinä. (Allardt 1976 Naumasan 2004, 137 mukaan). Brown ja Scase (1994) ovat todenneet, että tutkinto itsessään ei takaa parempia työ- tai uramahdollisuuksia, mutta se vähentää työttömäksi jäämisen todennäköisyyttä tai sosiaalisella asteikolla vajoamista (Brown & Scase 1994 Naumasan 2004, 156 mukaan).

Työelämään osallistumisen lisääminen sekä työurien pidentäminen ovat Suomessa yhteiskuntapoliittisesti tärkeitä tavoitteita. Työtä pidetään parhaan syrjäytymisen ehkäisy- ja köyhyyden torjunnan välineenä, ja sillä on merkitystä myös sosiaaliturvajärjestelmän rahoituksen kannalta. (Kauppinen ym. 2010, 234.)

Koulutus ja työ vaikuttavat voimakkaasti nuoren aikuisen sosiaaliseen kehitykseen lisäten turvallisuutta ja valinnanmahdollisuuksia elämässä. Valitseminen monista vaihtoehdoista työuran suhteen sekä sopeutuminen nopeasti kehittyvään työelämään vaativat yksilöltä hyvää elämäntaitoa. (Johansson ym. 1999, 5.)

Nuoren integroitumiseen koulutus- ja työmarkkinoille vaikuttavat sekä välittömät intressitahot että välilliset intressitahot. Välittömiä intressitahoja ovat perhe sekä ystäväpiiri, ja välillisiä intressitahoja ovat opinto-ohjaajat, työnantajat sekä työvoimaviranomaiset. Työmarkkinoille integroitumista pidetään tänä päivänä tärkeänä tapahtumana nuoren elämänvaiheessa. (Buchmann 1989; Ziehe 1991, 34–41; Viinamäki 1999, 46 Ekin ym. 2004, 25–26 mukaan.)

4.6 Työ suhteessa elämänlaatuun

Pääsääntöisesti suomalaiset kokevat elämänlaatunsa korkeaksi, ja vasta 80 ikävuoden tienoilla se alkaa vähentyä. Elämänlaatuun vaikuttavat tekijät vaihtelevat ihmisen elämän aikana, ja esimerkiksi 18–44-vuotiaille elämänlaatua kohottavia tekijöitä ovat kielteisten tuntemusten vähäisyys sekä elämän kokeminen merkitykselliseksi. Työikäisille merkittäviä elämänlaadun riskitekijöitä ovat esimerkiksi työttömyys ja toimeentulotuen asiakkuus. Koulutus ei kuitenkaan merkittävästi vaikuta elämänlaatuun lisäävästi eikä vähentävästi, mutta paremman koulutuksen voidaan nähdä lisäävään yksilön tyytyväisyyttä hänen elinoloihinsa. Työttömillä on suurempi riski heikkoon elämänlaatuun, ja työmarkkina-asetella onkin suuri merkitys elämänlaadulle. Työn merkitys suomalaisten elämänlaadun kokemuksissa onkin keskeinen, ja suomalaiset haluavat saada toimeentulonsa työstä. (Vaarama, Siljander, Luoma & Meriläinen 2010, 131–135.)

25 – 59-vuotiailla suomalaisilla on tutkimuksen mukaan tavallista korkeampi elämänlaatu. He kokevat terveytensä ja taloudellisen tilanteensa erittäin hyväksi, käyvät työssä ja ovat perheellisiä. Heikoimmaksi elämänlaatunsa kokevat 18–24-vuotiaat työttömät nuoret aikuiset, joilla on tyypillisesti pelkkä perus- tai keskiasteen koulutus ja taloudellisia ongelmia. He kokevat elämänlaatunsa heikoksi kaikilla sen osa-alueilla, ja etenkin psyykkisellä osa-alueella merkittävästi heikommaksi kuin muut. (Vaarama ym. 2010, 137–138.)

Kahdeksan kymmenestä aikuisesta Suomessa kokee kuitenkin yleisen elämänlaatunsa hyväksi, ja yhteisiksi elämänlaadun perustekijöiksi muodostuvat elämästä nauttimisen kyky sekä myönteinen elämänasenne. Nuorimmille, 18–24-vuotiaille tärkeintä on nauttia elämästä ja kokea elämä merkitykselliseksi, ja he kokevat elämänlaatunsa heikoksi työttömyyden ja puutteellisen koulutuksen vuoksi. (Vaarama ym. 2010, 141.)

Tutkimuksissa on havaittu heikentyneeseen elämänlaatuun liittyvä riskiryhmä, eli työttömät, heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat nuoret. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi olisi tärkeää huolehtia nuorten koulutuksesta sekä edistää heidän pääsyään työmarkkinoille erilaisin tukitoimin. Mikäli nuorilta puuttuu peruskoulun jälkeiset opinnot, on työttömyyden ja syrjäytymisen riski suurempi. (Vaarama ym. 2010, 143–144.)

4.7 Syrjäytyminen

Erilaiset hyvinvointipuutteet johtavat yhteiskunnasta syrjäytymiseen. Bourdieu (1986 & 1998) jakaa hyvinvoinnin resurssit kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen pääomaan, jotka ovat yhteiskunnassa toimimisen ja hyvinvoinnin perusta. Pääomapuutteiden määrä on riippuvainen yksilön omasta toiminnasta sekä yhteiskunnan tarjoamasta perusturvasta. Syrjäytyessään yksilö jää sosiaalisten verkostojen ulkopuolelle ja tuntee olevansa voimaton ja turvaton, eikä kykene etsimään ympäriltään tukea. (Ek ym. 2004, 17.) Koulutuksesta ja työstä karsiutuminen aiheuttaa nuorille usein sosiaalisia ongelmia, ja heidän tilanteensa onkin huolestuttava, sillä koulutuksen ja työuran alkuun sijoittuva työttömyys on riski myöhemmän työuran kannalta sekä on yhteydessä esimerkiksi rikollisuuteen, psykososiaalisiin sekä terveydellisiin ongelmiin (Vanttaja & Järvinen 2004 Stengårdin ym. 2008, 20–21 mukaan).

Peruskoulun päättötodistusta vaille jääviä kutsutaan koulupudokkaiksi, ja enemmistö koulupudokkaista Suomessa on poikia. Tämän ryhmän integroituminen yhteiskuntaan on vaikeaa, kuten myös niiden, jotka ovat muilla tavoin syrjäytyneitä koulutuksesta. Miehillä opintojen päättäminen peruskouluun on kohtalokasta, sillä suuri osa heistä ei jatka opiskelua myöhemmässäkään vaiheessa. (Gissler ym. 2006; Vanttaja & Järvinen 2004 Stengårdin ym. 2008, 21 mukaan.)

Usein koulutuksesta syrjäytyneillä on myös muita elämänhallinnan ongelmia, eivätkä he usko voivansa vaikuttaa elämäänsä. Usein opintojen keskeyttäneillä elämä on jäsentymätöntä, eikä heillä ole kiinnostusta mitään tiettyä alaa kohtaan. Kun työllistyminen epäonnistuu ja työkokemukset ovat kielteisiä, alkavat nämä nuoret ajautua kauemmas yhteiskunnan käytännöistä, ja syrjäytymisprosessi etenee. (Virtanen 1995 Stengårdin ym. 2008, 22 mukaan.)

Syrjäytyminen työmarkkinoilta on palkkatyötä korostavissa yhteiskunnissa yksi merkittävimmistä syistä yksilön laajemmalle syrjäytymiselle (Ek ym. 2004, 18). Nuorten aikuisten syrjäytyminen vaikuttaa sekä heidän omaan ura- ja yksilökehityksiinsä että yhteiskunnallisesti (Ek ym. 2004, 11). Etenkin ne nuoret, joilla ei ole aiempaa työkokemusta, ammatillista koulutusta tai kumpaakaan, jäävät helposti työttömyysturvan ulkopuolelle. Pitkään perustoimeentulon varassa eläminen voi johtaa yhteiskunnasta syrjäytymiseen. (Johansson ym. 1999, 4.)

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on vastata seuraavaan tutkimuskysymykseen: *Miten siviilipalveluksen suorittavat integroituvat yhteiskuntaan työn ja opiskelun näkökulmasta?* Tutkimuskysymys on jaettu viiteen alakysymykseen, joiden tarkoituksena on jäsentää tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen alakysymykset ovat seuraavat:

- a. Mitkä ovat siviilipalveluksen suorittavien koulutustavoitteet?
- b. Mitkä ovat siviilipalveluksen suorittavien ammatilliset tavoitteet?
- c. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siviilipalveluksen suorittavien työ- tai opiskelupaikan valintaan?
- d. Miten siviilipalveluksen suorittavat arvioivat palvelusajan vaikuttavan työuraa ja koulutusta koskevien suunnitelmien toteuttamiseen?
- e. Kuinka varmaksi siviilipalveluksen suorittavat kokevat palvelusajan jälkeisen tulevaisuutensa?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä on tutkimustapa, jossa tietoa tarkastellaan numeerisesti. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan tehtävänä on tulkita ja selittää numerotieto sanallisesti. Kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä ovat käsitteiden määrittely, numeeriseen mittaamiseen soveltuvan aineistonkeruun suunnittelu, aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon sekä päätelmien teko aineiston tilastolliseen analysointiin perustuen. Kvantitatiivisen tutkimuksen

tarkoitus on joko selittää, kuvata, kartoittaa, vertailla tai ennustaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 129; Vilkka 2007, 14, 16.)

Tutkimuksessa käsiteltävä aineisto on kerätty Voi hyvin nuori -hankkeen toimesta vuonna 2011. Aineiston keruu tapahtui strukturoidulla lomakekyselyllä. Voi hyvin nuori -hanke keräsi aineiston ja toteutti sen siirtämisen sähköiseen muotoon, SPSS-ohjelmaan. SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) -ohjelmisto on tilastollisen tietojenkäsittelyn ohjelmisto.

Voi hyvin nuori -hankkeen laatima lomakekysely koostuu työhön ja opiskeluun, harrastuksiin ja järjestötoimintaan sekä liikenteeseen, Internetiin ja muuhun vapaa-aikaan liittyvistä kysymyksistä. Lomakkeessa kysytään myös täyttäjän taustatiedot. Lomake on tarkoitettu kartoittamaan sekä varusmiesten että siviilipalveluksen suorittavien elämäntilanteita ja asenteita.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Tutkimusjoukon taustatiedot

Tutkimusjoukko koostuu 465 siviilipalveluksen suorittavasta henkilöstä. Vastaajista miehiä oli 448, naisia 1, ja 16 vastaajaa ei ilmoittanut sukupuoltaan. Ikäjakaumaltaan vastaajat ovat 19–31-vuotiaita. Vastaajista lähes 80 prosenttia, eli 359 henkilöä oli iältään 20–23-vuotiaita. Kymmenesosa vastaajista sijoittui ikäjakaumalle 24–27-vuotiaat. Vain 3 prosenttia vastaajista oli iältään 28–31-vuotiaita. 19-vuotiaita vastaajia tutkimuksessa oli 6 prosenttia.

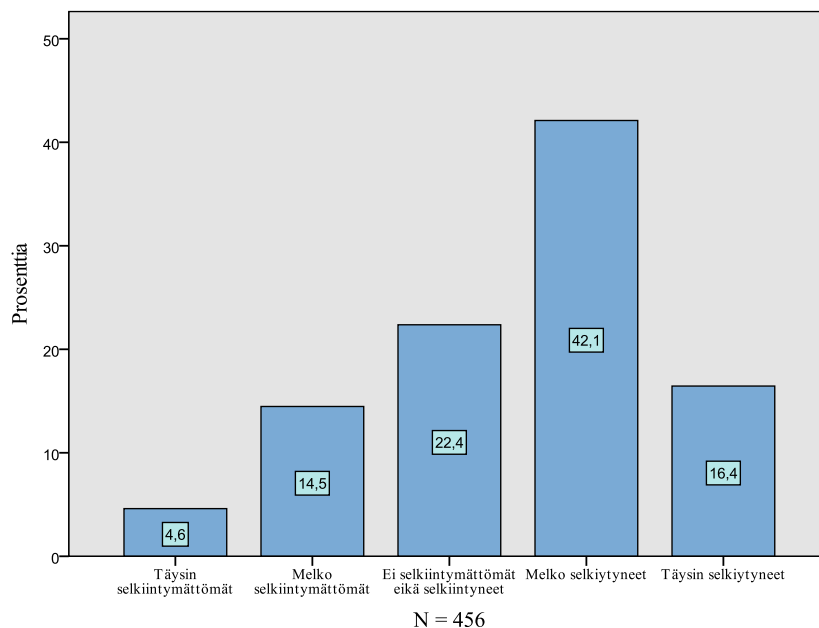
Hieman yli puolella vastaajista korkein peruskoulutus oli lukio. Hieman alle puolet vastaajista oli suorittanut peruskoulutuksenaan pelkän peruskoulun, ja kolmella vastaajalla peruskoulu on suorittamatta.

Yli puolella vastaajista ei ollut lainkaan ammatillista koulutusta. Kolmanneksella vastaajista korkein suoritettu koulutus oli toisen asteen ammatillinen koulutus. Noin kuusi prosenttia vastaajista oli suorittanut ammattikurssin, oppisopimuskoulutuksen tai muun vastaavan koulutuksen. Korkeakoulututkinto oli seitsemällä prosentilla vastaajista.

Vastaajista kolmannes ilmoitti olleensa opiskelija ennen palvelusajan alkamista, ja toinen kolmannes ilmoitti olleensa ennen palvelusajan alkamista työtön tai lomautettu. Vajaa kolmannes vastaajista ilmoitti olleensa työntekijä ennen palvelusajan alkamista. Kaksi vastaajista ilmoitti olleensa ennen palvelusajan alkamista alempi toimihenkilö, ja kolme vastaajista ylempi toimihenkilö. Johtavassa asemassa toisen palveluksessa ilmoitti olleensa yksi vastaaja, ja vastaajista 11 ilmoitti olleensa yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja ennen palvelusajan alkamista. Vastaajista yksi ilmoitti olleensa ennen palvelusajan alkamista kotiäiti tai -isä, ja kymmenen vastaajaa ilmoitti olleensa jotain muuta ennen palvelusajan alkamista.

7.2 Koulutustavoitteet ja opiskelupaikka

Tutkimuksessa kysyttiin siviilipalveluksen suorittavien tulevaisuudensuunnitelmien selkiytyneisyyttä koulutustavoitteiden näkökulmasta. Yli puolella kyselyyn vastanneista koulutustavoitteet olivat joko melko selkiytyneet tai täysin selkiytyneet. Vain 4,6 prosentilla kyselyyn vastanneista koulutustavoitteet olivat täysin selkiintymättömät, ja 14,5 prosentilla ne olivat melko selkiintymättömät. Vajaa neljännos kyselyyn vastanneista ilmoitti, etteivät koulutustavoitteita koskevat tulevaisuudensuunnitelmat olleet selkiintyneitä eivätkä selkiintymättömiä. (Kuva 1.)

Kuva 1. Koulutustavoitteita koskevat tulevaisuudensuunnitelmat

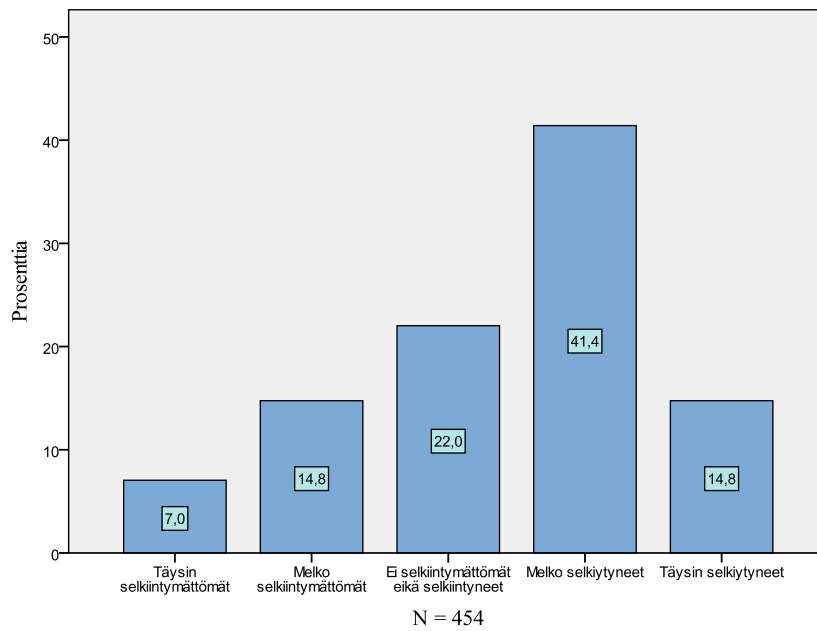
Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista ei ollut hakenut opiskelupaikkaa viimeisen vuoden aikana. Kolmannes kyselyyn vastanneista oli hakenut opiskelupaikkaa viimeisen vuoden aikana. Opiskelupaikkaa hakeneista noin 15 prosenttia oli hakenut ammat- tioppilaitokseen, ja hakeneista vajaa viisi prosenttia oli saanut opiskelupaikan. Lähes puolet opiskelupaikkaa hakeneista oli hakenut ammattikorkeakouluun, ja hakeneista noin 13 prosenttia oli saanut opiskelupaikan. Yliopistosta opiskelupaikkaa oli hakenut noin 40 prosenttia, ja hakeneista vajaa kymmenesosa oli saanut opiskelupaikan. (Liit- teet 1–3.)

Kaikista kyselyyn vastanneista 13 prosentilla oli tiedossa opiskelupaikka palvelusajan jälkeen. Kyselyyn vastanneista 3,3 prosentilla oli tiedossa sekä opiskelu- että työpaik- ka palvelusajan jälkeen. Noin kahdella kolmasosalla kyselyyn vastanneista ei ollut tiedossa työ- eikä opiskelupaikkaa palvelusajan jälkeen. (Liite 4.)

Niistä kyselyyn vastanneista, joilla ei ollut tiedossa palvelusajan jälkeistä työ- tai opiskelupaikkaa noin viidennes aikoi hakea ensisijaisesti yliopistoon tai korkeakou- luun. Ammattikorkeakouluun aikoi hakea noin 14 prosenttia. Toisen asteen ammatilli- seen oppilaitokseen aikoi hakeutua hieman alle kymmenesosa ja lukioon vain alle yksi prosentti. Vastaajista kaksi aikoi pitää välivuoden palvelusajan jälkeisenä vuonna. (Liite 5.)

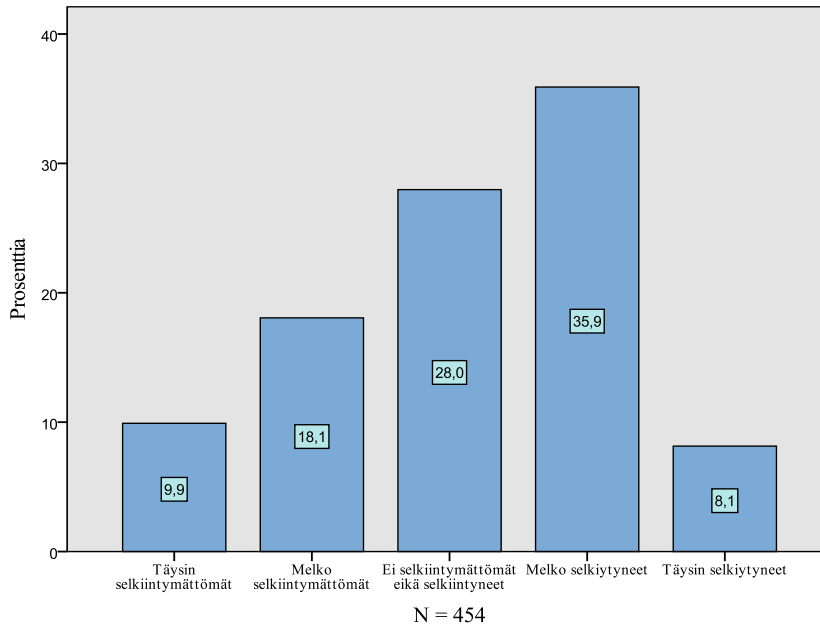
7.3 Ammatillinen suuntautuminen ja uratavoitteet

Tutkimuksessa kysyttiin siviilipalveluksen suorittavien tulevaisuudensuunnitelmien selkiytyneisyyttä ammatillisen suuntautumisen näkökulmasta. Noin 40 prosentilla ky- selyyn vastanneista ammatilliseen suuntautumiseen liittyvät tulevaisuudensuunnitel- mat olivat melko selkiytyneet. Hieman alle 15 prosentilla kyselyyn vastanneista tule- vaisuudensuunnitelmat olivat täysin selkiytyneet. Hieman alle 15 prosentilla tulevai- suudensuunnitelmat olivat melko selkiintymättömät, ja noin seitsemällä prosentilla täysin selkiintymättömät. Hieman alle neljänneksellä kyselyyn vastanneista ammatilli- seen suuntautumiseen liittyvät tulevaisuudensuunnitelmat eivät olleet selkiytyneet ei- vätkä selkiintymättömät. (Kuva 2.)

Kuva 2. Ammatillista suuntautumista koskevat tulevaisuudensuunnitelmat

Tutkimuksessa kysyttiin siviilipalveluksen suorittavien tulevaisuudensuunnitelmien selkiytyneisyyttä uratavoitteiden näkökulmasta. Kymmenesosa kyselyyn vastanneista koki uratavoitteensa täysin selkiintymättömiksi, ja 8,1 prosenttia kyselyyn vastanneista koki uratavoitteensa täysin selkiytyneiksi. Yli kolmanneksella kyselyyn vastanneista uratavoitteet olivat melko selkiytyneet, kun taas vajaalla viidenneksellä kyselyyn vastanneista uratavoitteet olivat melko selkiintymättömät. Hieman yli neljänneksellä kyselyyn vastanneista uratavoitteet eivät olleet selkiintymättömät eivätkä selkiytyneet. (Kuva 3.)

Kuva 3. Uratavoitteita koskevat tulevaisuudensuunnitelmat

Kaikista kyselyyn vastanneista vajaalla 16 prosentilla oli tiedossa työpaikka palvelusajan jälkeen. Kyselyyn vastanneista 3,3 prosentilla oli tiedossa sekä opiskelu- että työpaikka palvelusajan jälkeen. Noin kahdella kolmasosalla kyselyyn vastanneista ei ollut tiedossa työ- eikä opiskelupaikkaa palvelusajan jälkeen. (Liite 4.)

Niistä kyselyyn vastanneista, joilla oli tiedossa työpaikka palvelusajan jälkeen, yli 70 prosenttia koki työn vastaavan heidän omaa osaamistaan. Vajaa neljännes kyselyyn vastanneista koki työn vaativuuden alittavan heidän oman osaamisensa, ja hieman alle kuusi prosenttia koki työn vaativuuden ylittävän heidän oman osaamisensa. (Liite 6.)

Niistä kyselyyn vastanneista, joilla ei ollut tiedossa palvelusajan jälkeistä työ- tai opiskelupaikkaa, aikoi kolmasosa hakeutua ensisijaisesti työhön palvelusajan jälkeisenä vuonna, ja työttömäksi aikoi jäädä vajaa neljä prosenttia. Vastaajista kolme aikoi hakeutua palvelusajan jälkeisenä vuonna yrittäjäksi. (Liite 5.)

Tutkimuksessa siviilipalveluksen suorittavia pyydettiin arvioimaan ammatillisen koulutuksen suunnitelmia 35 vuoden ikäisenä. Noin 45 prosenttia vastanneista arvioi suorittaneensa 35 ikävuoteen mennessä joko ammattikorkeakoulututkinnon tai yliopistotutkinnon. Noin kymmenesosa kyselyyn vastanneista arvioi suorittaneensa toisen asteen ammatillisen koulutuksen, ja noin viisi prosenttia arvioi suorittaneensa ammatilli-

sen kurssin tai oppisopimuskoulutuksen. Kyselyyn vastanneista noin yhdeksän prosenttia arvioi suorittaneensa yliopistollisen jatkotutkinnon. Ilman ammatillista koulutusta 35 vuoden ikäisenä uskoi olevansa 1,8 prosenttia kyselyyn vastanneista. Hieman alle kolmannes kyselyyn vastanneista ei osannut arvioida ammatillista koulutustaan 35 vuoden ikäisenä. (Liite 7.)

Tutkimuksessa siviilipalveluksen suorittavia pyydettiin arvioimaan asemaansa liittyviä suunnitelmiaan 35 vuoden ikäisenä. Hieman yli kolmannes kyselyyn vastanneista näkee itsensä työntekijän asemassa 35 vuoden ikäisenä. Noin 13 prosenttia kyselyyn vastanneista arvioi olevansa yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja. Johtavassa asemassa toisen palveluksessa arvioi olevansa noin kahdeksan prosenttia kyselyyn vastanneista. Noin kymmenesosa kyselyyn vastanneista arvioi olevansa joko ylempi tai alempi toimihenkilö. Alle yksi prosenttia kyselyyn vastanneista arvioi olevansa maatalousyrittäjä. Noin kolmannes kyselyyn vastanneista ei osannut arvioida asemaansa liittyviä suunnitelmiaan 35 vuoden ikäisenä. (Liite 8.)

7.4 Nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan vaikuttaneet tekijät

Tutkimuksessa pyydettiin siviilipalveluksen suorittavia arvioimaan eri tekijöiden vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Arvioitavat tekijät olivat aiempi koulumenestys, kotimatkan pituus tai vieraalle paikkakunnalle muutto, rahatilanne, seurustelu tai parisuhde, harrastukset sekä perhe.

Tutkimuksessa kysyttiin aiemman koulumenestyksen vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Valtaosa kyselyyn vastanneista ei kokenut aiemmalla koulumenestyksellä olleen vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Noin 13 prosenttia kyselyyn vastanneista koki aiemman koulumenestyksen vaikeuttaneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. Noin 43 prosenttia kyselyyn vastanneista koki aiemman koulumenestyksen tukeneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. (Liite 9.)

Tutkimuksessa kysyttiin kotimatkan pituuden tai vieraalle paikkakunnalle muuton vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Enemmistö kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, ettei edellä mainituilla asioilla ollut ollut vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. 12 prosenttia kyselyyn vastanneista koki kotimatkan pituuden tai vieraalle paikkakunnalle muuton vaikeuttaneen jossain määrin tai paljon

nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa, kun taas noin 17 prosenttia kyselyyn vastanneista koki niiden tukeneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. (Liite 10.)

Tutkimuksessa kysyttiin rahatilanteen vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Valtaosalle vastaajista rahatilanteella ei näyttäisi olleen vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valinnassa. Vajaa viidennes kyselyyn vastanneista koki rahatilanteen vaikeuttaneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa, ja vajaa viidennes taas koki rahatilanteen tukeneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. (Liite 11.)

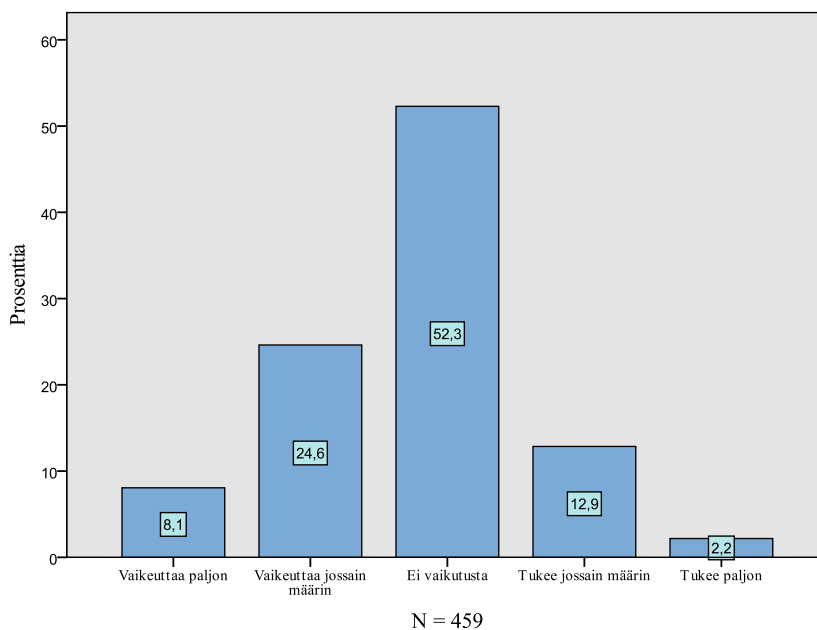
Tutkimuksessa kysyttiin seurustelun tai parisuhteen vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Peräti 78,8 prosenttia kyselyyn vastanneista koki, ettei seurustelulla tai parisuhteella ollut ollut vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Kahdeksan prosenttia kyselyyn vastanneista koki seurustelun tai parisuhteen vaikeuttaneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa, ja noin 13 prosenttia koki edellä mainittujen asioiden tukeneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. (Liite 12.)

Tutkimuksessa kysyttiin harrastusten vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Valtaosa kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, ettei harrastuksilla ollut ollut vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Noin kahdeksan prosenttia kyselyyn vastanneista koki harrastusten vaikeuttaneen jossain määrin tai paljon, ja noin 22 prosenttia tukeneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. (Liite 13.)

Tutkimuksessa kysyttiin perheen vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Yli puolet kyselyyn vastanneista ei kokenut perheellä olleen vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Alle yhdeksän prosenttia kyselyyn vastanneista koki perheen vaikeuttaneen jossain määrin tai paljon, ja noin 30 prosenttia kyselyyn vastanneista tukeneen jossain määrin tai paljon nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. (Liite 14.)

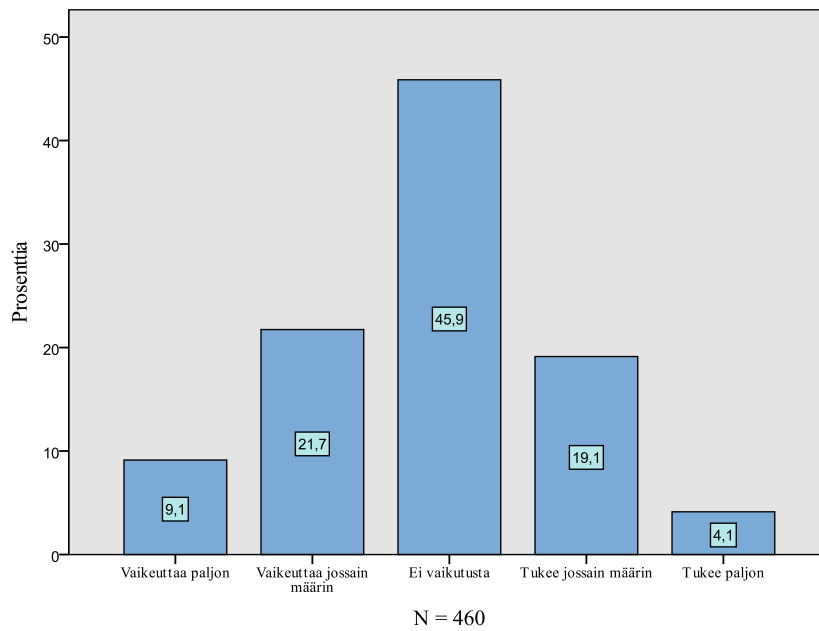
7.5 Palvelusajan vaikutus koulutusta ja työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamiseen

Tutkimuksessa siviilipalveluksen suorittavia pyydettiin arvioimaan palvelusajan vaikutusta koulutussuunnitelmien toteuttamiseen. Noin puolet vastanneista koki, ettei palvelusajalla ole vaikutusta koulutussuunnitelmien toteuttamiseen. Noin 15 prosenttia kyselyyn vastanneista koki palvelusajan tukevan jossain määrin tai paljon koulutussuunnitelmien toteuttamista, kun taas noin kolmannes kyselyyn vastanneista koki palvelusajan vaikeuttavan jossain määrin tai paljon koulutussuunnitelmien toteuttamista. (Kuva 4.)

Kuva 4. Palvelusajan vaikutus koulutusta koskevien suunnitelmien toteuttamiseen

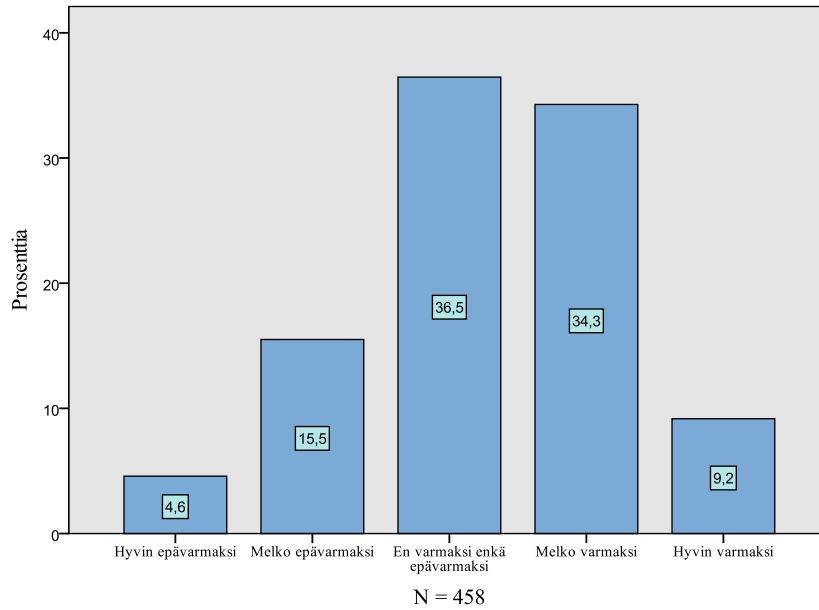
Tutkimuksessa siviilipalveluksen suorittavia pyydettiin arvioimaan palvelusajan vaikutusta työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamiseen. Lähes puolet kyselyyn vastanneista ei kokenut palvelusajalla olevan vaikutusta työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamiseen. Noin 30 prosenttia kyselyyn vastanneista koki palvelusajan vaikeuttavan jossain määrin tai paljon työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamista. Kyselyyn vastanneista noin 23 prosenttia koki palvelusajan tukevan jossain määrin tai paljon työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamista. (Kuva 5.)

Kuva 5. Palvelusajan vaikutus työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamiseen

7.6 Varmuus omasta tulevaisuudesta ja tuen tarve

Tutkimuksessa siviilipalveluksen suorittavia pyydettiin arvioimaan, kuinka varmana he kokivat palvelusajan jälkeisen tulevaisuutensa. Noin 44 prosenttia kyselyyn vastanneista koki palvelusajan jälkeisen tulevaisuutensa melko varmaksi tai hyvin varmaksi. Noin viidennes kyselyyn vastanneista taas koki palvelusajan jälkeisen tulevaisuutensa melko epävarmaksi tai hyvin epävarmaksi. Reilu kolmannes kyselyyn vastanneista ei kokenut palvelusajan jälkeistä tulevaisuuttaan varmaksi eikä epävarmaksi. (Kuva 6.)

Kuva 6. Varmuus tulevaisuudesta

Siviilipalveluksen suorittavilta kysyttiin, olivatko he kiinnostuneita kuraattorin tuesta palvelusajan jälkeiseen aikaan valmistautumisessa joko pienryhmä- tai yksilöohjauksena. Valtaosa vastaajista, noin 83 prosenttia, ei ollut lainkaan kiinnostunut kuraattorin tuesta pienryhmäohjauksena. Noin 15 prosenttia kyselyyn vastanneista oli vähän kiinnostunut ja noin kaksi prosenttia melko kiinnostunut kuraattorin tuesta pienryhmäohjauksena. Vain yksi vastaaja ilmoitti olevansa erittäin kiinnostunut kuraattorin tuesta pienryhmäohjauksena. Yksilöohjauksena kuraattorin tuesta ei ollut lainkaan kiinnostunut kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista. Runsas neljännes kyselyyn vastanneista oli vähän ja noin kuusi prosenttia melko kiinnostunut kuraattorin tuesta yksilöohjauksena. Seitsemän vastaajaa ilmoitti olevansa erittäin kiinnostunut kuraattorin tuesta yksilöohjauksena.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää siviilipalveluksen suorittavien sosiaalista integroitumista kansalaisyhteiskuntaan koulutuksen ja työn näkökulmista. Tulosten avulla saadaan siviilipalveluksen suorittavien subjektiivinen näkemys aiheesta. Laaja aineisto tuo mielekkyyttä tulosten tarkasteluun ja vertailuun.

Tarkasteltaessa siviilipalveluksen suorittavien tulevaisuudensuunnitelmien selkiintyneisyyttä koulutuksen näkökulmasta voidaan todeta, että valtaosalla vastaajista tulevaisuuden koulutustavoitteet olivat joko melko selkiintyneet tai täysin selkiintyneet. Tulevaisuudensuunnitelmien selkiintyneisyys selittyy sillä, että hieman yli puolella vastaajista oli korkeimpana peruskoulutuksenaan lukio, ja varmasti jo näkemys lukion jälkeisestä kouluttautumisestaan. Vajaalla neljänneksellä kyselyyn vastanneista koulutustavoitteisiin liittyvät tulevaisuudensuunnitelmat olivat joko täysin selkiintymättömiä tai melko selkiintymättömiä, ja vajaa neljännes kyselyyn vastanneista ei kokenut koulutustavoitteisiinsa liittyviä tulevaisuudensuunnitelmia selkiintymättömiksi eikä selkiintyneiksi. Tulevaisuudensuunnitelmien selkiintymättömyyttä voitaneen selittää vastaajien nuorella iällä sekä matalalla peruskoulutustasolla siviilipalveluksen alkamishetkellä.

Työ- ja elinkeinoministeriön alaisen siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän kyselyn tuloksista nähtiin, että peräti 13 prosenttia kyselyyn vastanneista oli suorittanut korkeakoulututkinnon tai suoritti parhaillaan korkeakoulututkintoa. Korkea määrä näkyy tämän tutkimuksen tuloksissa siten, että lähes puolet kyselyyn vastanneista arvioi suorittaneensa korkeakoulututkinnon 35 ikävuoteen mennessä. Määrää voidaan selittää sillä, että siviilipalveluksen suorittavista lähes puolella oli korkeimpana peruskoulutuksenaan lukio, joka on väylä korkeampaan koulutukseen. Tutkimustuloksista on myös tulkittavissa siviilipalveluksen suorittavien arvostus koulutusta kohtaan. Kuitenkin lähes kolmannes kyselyyn vastanneista ei osannut arvioida ammatillisen koulutuksensa tasoa 35 vuoden iässä. Kyselyyn vastanneista vajaa kaksi prosenttia arvioi olevansa 35 vuoden iässä ilman ammatillista koulutusta.

Yli puolet kyselyyn vastanneista ei kokenut palvelusajalla olevan vaikutusta koulutussuunnitelmiin. Noin kolmannes koki palvelusajan vaikeuttaneen koulutussuunnitelmia, ja vajaa viidennes kyselyyn vastanneista koki palvelusajan tukeneen koulutussuunnitelmia. Koulutussuunnitelmien vaikeuttamista voitaneen selittää siviilipalveluksen pitkällä kestolla, joka voi viivästyttää koulutusputkeen päätymistä tai opintojen loppuun suorittamista. Myös julkisessa keskustelussa siviilipalveluksen keston on kiinnitetty huomioita.

Tarkasteltaessa siviilipalveluksen suorittavien tulevaisuudensuunnitelmien selkiintyneisyyttä uratavoitteiden näkökulmasta nähdään, että lähes puolella kyselyyn vastanneista

neista uratavoitteisiin liittyvät tulevaisuudensuunnitelmat olivat joko melko selkiintyneitä tai täysin selkiintyneitä. Tutkimustuloksista voidaan tulkita siviilipalveluksen suorittavien integroituneen tai aikovan integroitua yhteiskuntaan työn kautta.

Lähes puolet kyselyyn vastanneista ei kokenut aiemmalla koulumenestyksellä olleen vaikutusta heidän nykyisen työ- tai opiskelupaikkansa valintaan. Nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan ei valtaosalla vaikuttanut kotimatkan pituus, vieraalle paikkakunnalle muutto, rahatilanne, seurustelu tai parisuhde, harrastukset tai perhe. Vajaa puolet kyselyyn vastanneista kuitenkin koki aiemman koulumenestyksen tukeneen nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaa. Hyvä koulumenestys on saattanut edesauttaa halutun työ- tai opiskelupaikan saamisessa, ja tätä kautta kasvattanut sekä motivaatiota että mahdollisuuksia kiinnittyä yhteiskuntaan työn tai opiskelun kautta. Aiempi hyvä koulumenestys voi myös madaltaa kynnystä hakea haluamaansa työ- tai opiskelupaikkaa, kun taas aiempi heikko koulumenestys voi hankaloittaa haluttuun työ- tai opiskelupaikkaan pääsemistä. Merkittävä osuus vastaajista oli sitä mieltä, ettei kotimatkan pituus tai vieraalle paikkakunnalle muutto ollut vaikuttanut heidän nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaansa. Tuloksesta on luettavissa siviilipalveluksen suorittavien valmius muuttaa tai matkustaa pitkiä matkoja haluamansa työ- tai opiskelupaikan vuoksi. Tämä kertonee siviilipalveluksen suorittavien halusta kiinnittyä työmarkkinoille. Myöskään seurustelulla, parisuhteella tai perheellä ei tutkimustulosten mukaan ole ollut vaikutusta nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan. Ilmiötä voidaan selittää osittain siviilipalveluksen suorittavien nuorella iällä ja sen liitännäisilmiöillä. Nuorten elämäntyyli on hyvin liikkuva, eivätkä pitkät välimatkat omaan perheeseen tai seurustelukumppaniin tuota heille ongelmia. Nuorilla parisuhde ei välttämättä ole vielä kovin vakiintunut, joten se ei sido heitä tiettyyn paikkaan samalla tavoin kuin esimerkiksi lapsiperhe sitoo jäseniään.

Runsas kolmannes kyselyyn vastanneista arvioi olevansa 35 vuoden iässä työntekijän asemassa, ja noin kolmannes ei osannut arvioida asemaansa 35 vuoden iässä. Aseman arvioinnin vaikeuteen vaikuttanee osaltaan vastaajien nuori ikä sekä matala peruskoulutustaso. Aseman arviointiin on saattanut vaikuttaa myös vastaajien tietämättömyys joistakin työelämän käsitteistä, kuten ylempi tai alempi toimihenkilö. Lähes puolet kyselyyn vastanneista koki, ettei palvelusajalla ole vaikutusta työuraa koskeviin suunnitelmiin. Noin kolmannes kyselyyn vastanneista koki palvelusajan vaikeuttavan jossain määrin tai paljon työuraa koskevia suunnitelmia.

Runsas kolmannes kyselyyn vastanneista ei kokenut tulevaisuuttaan varmaksi eikä epävarmaksi. Valtaosalla tulevaisuus näyttäytyi kuitenkin melko varmana tai hyvin varmana.

Vuosi sitten toteutettu työ- ja elinkeinoministeriön alaisen siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän työhön liittyvä kysely siviilipalvelusvelvollisten taustasta koulutuksen osalta tukee myös tämän tutkimuksen tuloksia. Kehittämistyöryhmän kyselyn tuloksista ilmenee, että siviilipalveluksen suorittavista lähes puolet oli suorittanut ylioppilastutkinnon, ja ammatillista tutkintoa suoritti parhaillaan tai oli suorittanut kolmannes kyselyyn vastanneista. Vain 11 prosentilla kyselyyn vastanneista oli pelkkä peruskoulutusta, joka mielestämme tukee tämän tutkimuksen tulosta, jossa siviilipalveluksen suorittavista vain 1,8 prosenttia arvioi olevansa 35 vuoden iässä ilman ammatillista koulutusta. Kyselyn toteuttamishetkellä yli puolella vastaajista ei kuitenkaan ollut lainkaan ammatillista koulutusta. Ilmiötä voitaneen selittää ammatillisen koulutuksen kasvaneella suosiolla ja koulutuspaikkojen rajoitetulla määrällä. Yhteiskuntaan integroitumisen kannalta olisi kuitenkin erittäin tärkeää, että koulutuspolku jatkuisi peruskoulusta joko lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. On osoitettu, että mikäli koulutuspolku katkeaa peruskoulun jälkeen, syrjäytymisriski ja työttömyyden uhka kasvaa huomattavasti. Etenkin nuorilla miehillä riski syrjäytyä tässä elämänvaiheessa on merkittävä.

Ristiriitaiseksi tulokseksi verrattuna aiemmin tutkittuun tietoon muodostui siviilipalveluksen suorittavien näkemys siitä, että palvelusajan on koettu vaikeuttavan sekä koulutussuunnitelmien toteuttamista että työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamista. Kehittämistyöryhmän kyselyssä peräti 60 prosenttia kyselyyn vastanneista oli kuitenkin valinnut siviilipalveluksen ensisijaisesti käytännön syistä. Vuoden 2010 Nuorisobarometrin tuloksista ilmenee, että 18 prosenttia siviilipalveluksen valinneista kokee siviilipalveluksesta olevan hyötyä tulevaisuuden työnsaannissa. Tämän tutkimuksen tulos on tältä osin samansuuntainen. Palvelusajan vaikeuttavaa vaikutusta voitaneen selittää palvelusajan kestolla sekä sitovuudella. Siviilipalveluksen suorittavat joutuvat lykkäämään opintojensa aloitusta ja loppuun saattamista, joka taas osaltaan viivästyttää integroitumista työmarkkinoille. Myös työpaikan vastaanottaminen siinä elämäntilanteessa, jossa siviilipalvelus tulee ajankohtaiseksi, on mahdotonta.

Tutkimuskysymykseen ja sen alakysymyksiin pystyttiin tutkimuksen tuloksilla vastaamaan. Tuloksista voidaan nähdä, että valtaosalla siviilipalveluksen suorittavista on myönteinen näkemys omasta tulevaisuudestaan koulutuksen ja työn näkökulmasta tarkasteltuna. Voidaan siis olettaa, että siviilipalveluksen suorittavien integroitumisessa yhteiskuntaan ei näiden tekijöiden valossa ole ongelmia.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että siviilipalveluksen suorittavista osa kokee palvelusajan vaikeuttavan, ja osaa taas tukevan koulutussuunnitelmien sekä työuraa koskevien suunnitelmien toteuttamista. Tätä näkökulmaa olisi hyvä tutkia tarkemmin, jotta saataisiin nostettua esille syitä siihen, miksi palvelusajan koetaan vaikeuttavan sekä toisaalta myös tukevan näiden suunnitelmien toteuttamista. Tulokset antaisivat konkreettisia ja subjektiivisia vastauksia siihen, mitkä tekijät siviilipalveluksessa koetaan suunnitelmien toteuttamista vaikeuttaviksi tai tukeviksi.

Tätä tutkimusta on ollut mielekästä tehdä, sillä tutkimuksen kohderyhmästä, siviilipalveluksen suorittavista henkilöistä, on vähän tutkittua tietoa. Myös tutkimuksen pohjaaminen heidän subjektiivisiin näkemyksiinsä koettiin tärkeäksi näkökulmaksi. Tutkimuksen mielekkyyteen on vaikuttanut edellä mainittujen seikkojen lisäksi hankkeen tarkoitus käyttää tutkimuksen tuloksia siviilipalveluksen kehittämisessä.

Haastavaksi työskentelyprosessin on tehnyt se, että se eteni osittain käänteisessä järjestyksessä. Perinteisesti prosessi etenee siten, että ensin luodaan teoreettinen viitekehys, jonka perusteella muodostetaan tutkimuskysymykset tai hypoteesit. Näiden tutkimuskysymysten tai hypoteesien pohjalta rakennettaisiin aineistonkeruumenetelmä. Tämän työn tutkimusaineisto oli valmiina, ja työn aihe oli tarkasti rajattuna. Kyseinen asetelma aiheutti paljon ylimääräistä työtä teoriataustan laajuutta, rajausta ja tarkoituksenmukaisuutta mietittäessä. Tutkimukselle oli vaikea tästä syystä saada selkeää teoreettista viitekehystä. Tähän vaikutti myös se, että tutkittavana kohderyhmänä on ryhmä (siviilipalveluksen suorittavat henkilöt), jota ei ole tässä kontekstissa aiemmin tutkittu.

LÄHTEET

- Ahola, S. & Galli, L. 2010. Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa: Anttila, A-H., Kuussaari, K. & Puhakka, T. (toim.). Ohipuhuttu nuoruus?. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, s. 132.
- Ek, E., Saari, E., Viinamäki, L., Sovio, U. & Järvelin, M-R. 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuksia 76. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helve, H. 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Johansson, A. & Vuori, J. 1999. Työttömät nuoret syrjäytymisvaarassa? Työllistämisen ja aktivointiprojektin aloittaneiden nuorten tausta ja terveys. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Kauppinen, T.M., Saikku, P. & Kokko, R-L. 2010. Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa: Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.). Suomalaisen hyvinvointi 2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. s. 234–235, 241.
- Koulutusjakson suuntautumisvaihtoehdot. Siviilipalveluskeskuksen verkkosivut. Saatavissa: http://www.sivarikeskus.fi/fi/koulutusjakso_/suuntautumisvaihtoehdot. [viitattu 31.10.2011].
- Kuusela, P. 2007. Millainen tiede sosiaalipsykologia on?. Teoksessa: Kuusela, P. (toim.). 2007. Sosiaalipsykologia. Yksilöstä yhteiskuntaan. Oy UNIpress Ab, s. 15, 17–19.
- Kuusela, P. 2005. Sosiologia, inhimillinen toimijuus ja realismi. Teoksessa: Kuusela, P. (toim.). Sosiologia. Muuttuvan maailman koordinaatit. Oy UNIpress Ab. s. 76–77.

Laitinen, J. 2010. Siviilipalveluksen keskeyttävät suuressa syrjäytymisvaarassa. Yleisradion verkkosivut. Saatavissa:

http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/02/siviilipalveluksen_keskeyttavat_suuressa_syrjaitymisvaarassa_1403173.html. [viitattu: 3.12.2011].

Myllyniemi, S. (toim.). 2010. Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Myllyniemi, S. 2008a. Mitä kuuluu?. Nuorisobarometri 2008. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Myllyniemi, S. 2008b. Tilasto-osio. Teoksessa: Autio, M., Eräranta, K. & Myllyniemi, S. (toim.). Polarisoituva nuoruus?. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, s. 28, 42.

Myllyniemi, S. 2007. Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Naumanen, P. 2004. Työmarkkinat, koulutus ja sukupuoli. Teoksessa: Kantola, I., Koskinen, K. & Räsänen, P. (toim.). Sosiologisia karttalehtiä. Tampere: Vastapaino, s. 137, 156.

Pirskanen, H. 2007. Sosialisatio ja yksilön sosiaalinen kehitys. Teoksessa: Kuusela, P. (toim.). Sosiaalipsykologia. Yksilöstä yhteiskuntaan. Kuopio: Unipress, s. 111–115, 121, 125–126, 135.

Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.

Saaristo, K. & Jokinen, K. 2004. Sosiologia. Juva: WS Bookwell Oy.

Siviilipalvelus. 2011. Työ- ja elinkeinoministeriön Internet-sivut. Saatavissa: <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2309>. [viitattu 8.5.2011].

Siviilipalvelus 2020 - Siviilipalveluksen kehittämistyöryhmän mietintö. 2011. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, konserni 9/2011. Työ- ja elinkeinoministeriön internetisivut. Saatavissa: http://www.tem.fi/files/29351/TEM_9_2011_netti.pdf. [viitattu 31.10.2011].

Siviilipalveluslaki 28.12. 2007/1446.

Stengård, E., Appelqvist-Schmidlechner, K., Upanne, M., Parkkola, K. & Henriksson, M. 2008. Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen. Varusmies- ja siviilipalveluksen ulkopuolelle jääneiden miesten elämäntilanne ja psykososiaalinen hyvinvointi. Helsinki: Stakes.

Tilastokeskus. 2009. Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutukseen hakeutuminen. Verkkojulkaisu. Liitetaulukko 1. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin 2005 – 2009. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/khak/2009/khak_2009_2010-12-09_tau_001_fi.html. [viitattu 15.11.2011].

Tarvainen, T., Pietiläinen, V. & Kuure, T. (toim.). 2007. Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Vaarama, M., Siljander, E., Luoma, M-L. & Meriläinen, S. 2010. Suomalaisten kokemus elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.). Suomalaisten hyvinvointi 2010. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. s. 131–135, 137–138, 141, 143–144.

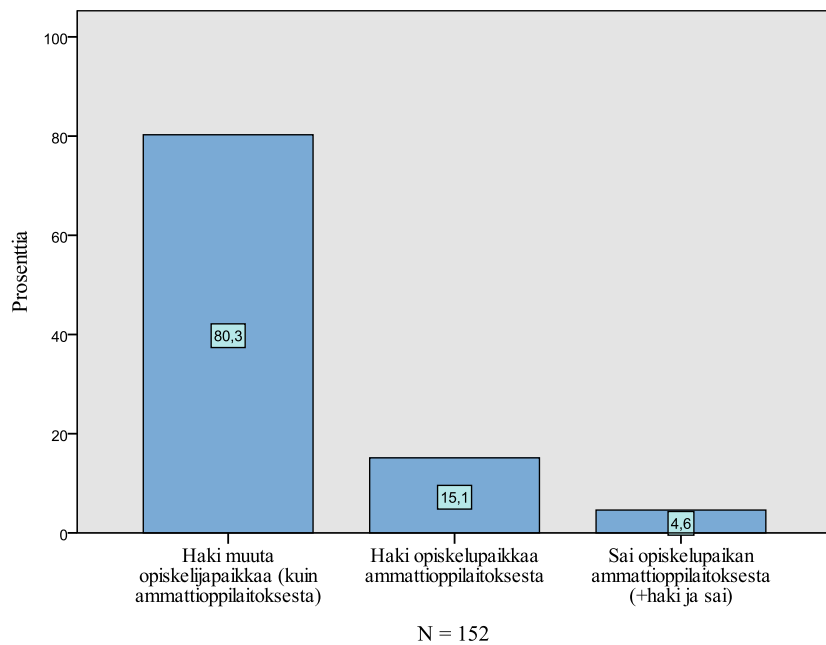
Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Voi hyvin nuori! –hanke. 2010. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun Internet-sivut. Saatavissa: <http://www.kyamk.fi/Projektit/Voi%20hyvin%20nuori!%20hanke>. [viitattu 7.5.2011].

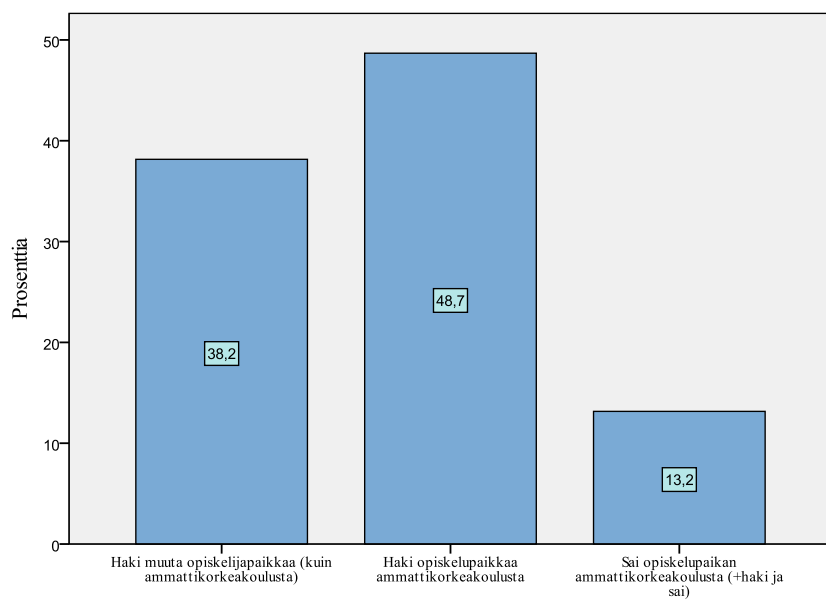
Voi hyvin nuori! Nuorten aikuisten hyvinvointi ja syrjäytyminen. 2009. Hankesuunnitelma. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu / KymiCare.

Winqvist, L. 2011. Työ- ja elinkeinohallinto. Teoksessa: Aaltonen, K. (toim.). 2011. Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, s. 75–77.

Ammattioppilaitokseen hakeminen

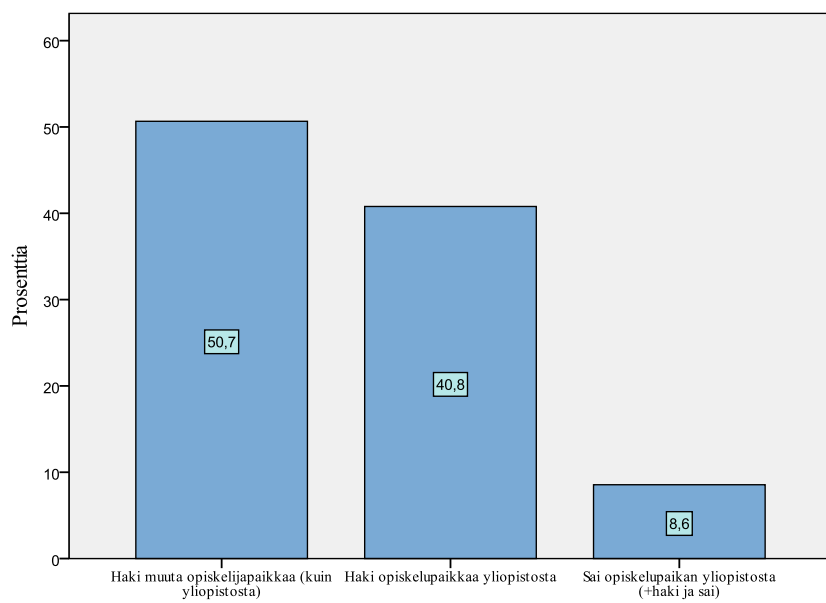

Ammattikorkeakouluun hakeminen

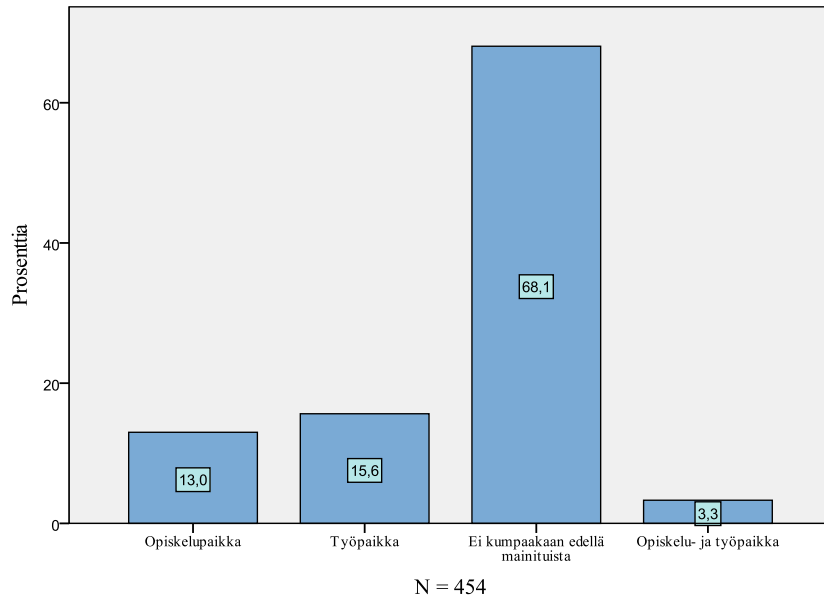
N = 152

Yliopistoon hakeminen

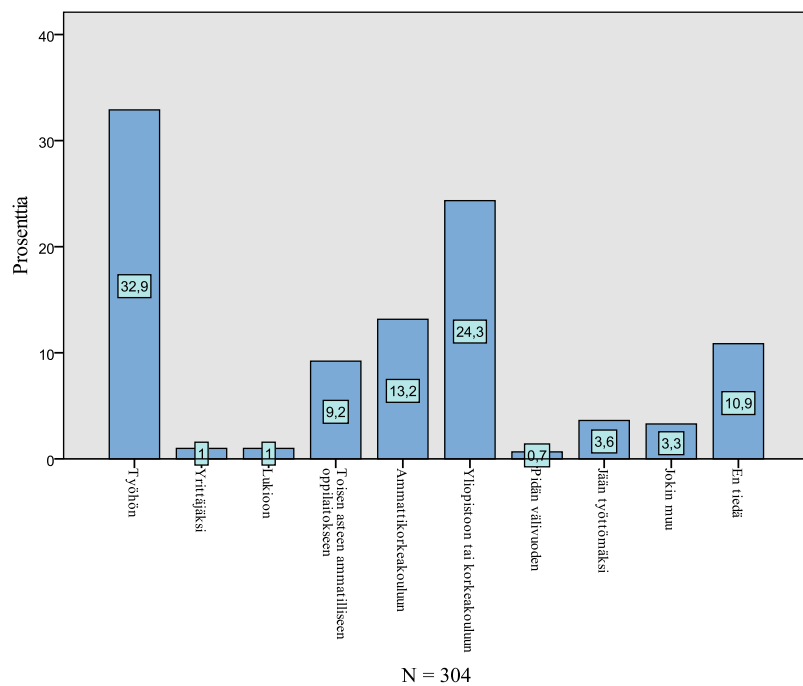

N = 152

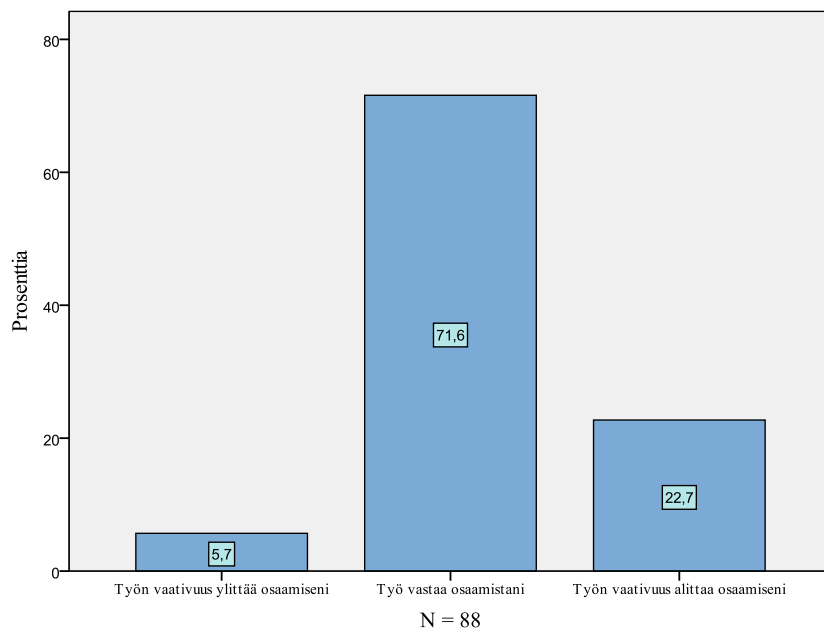
Työ- tai opiskelupaikka palvelusajan jälkeen

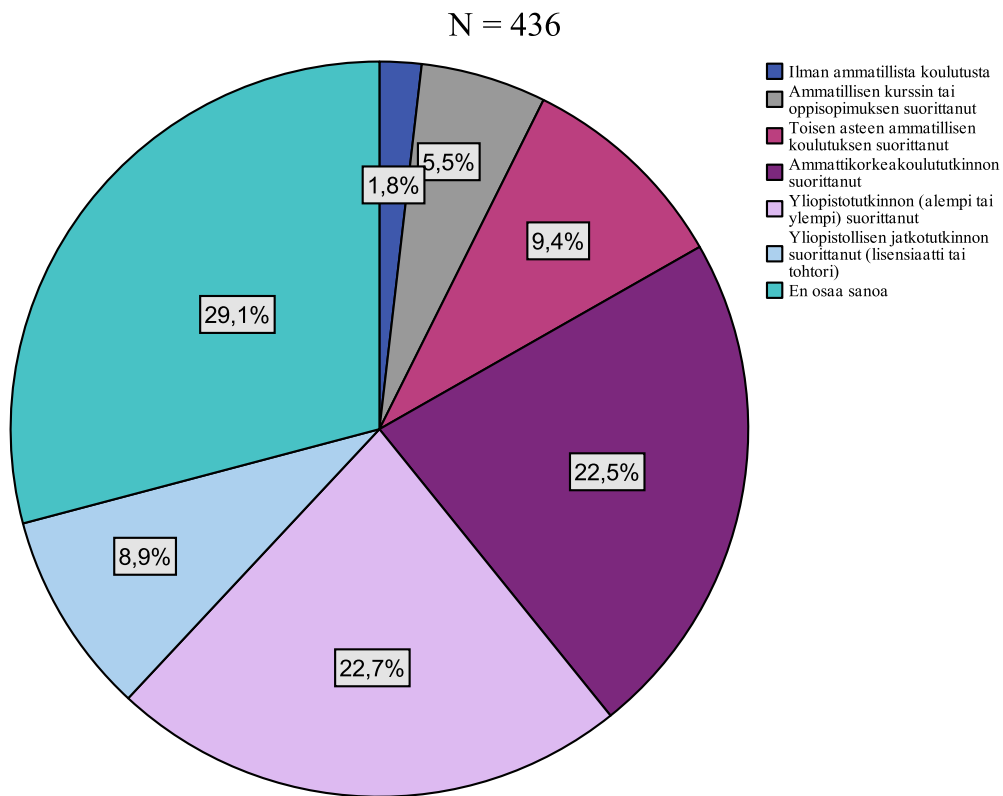
Hakeutuminen työhön tai opiskeluun palvelusajan jälkeisenä vuonna

Työn vaativuus

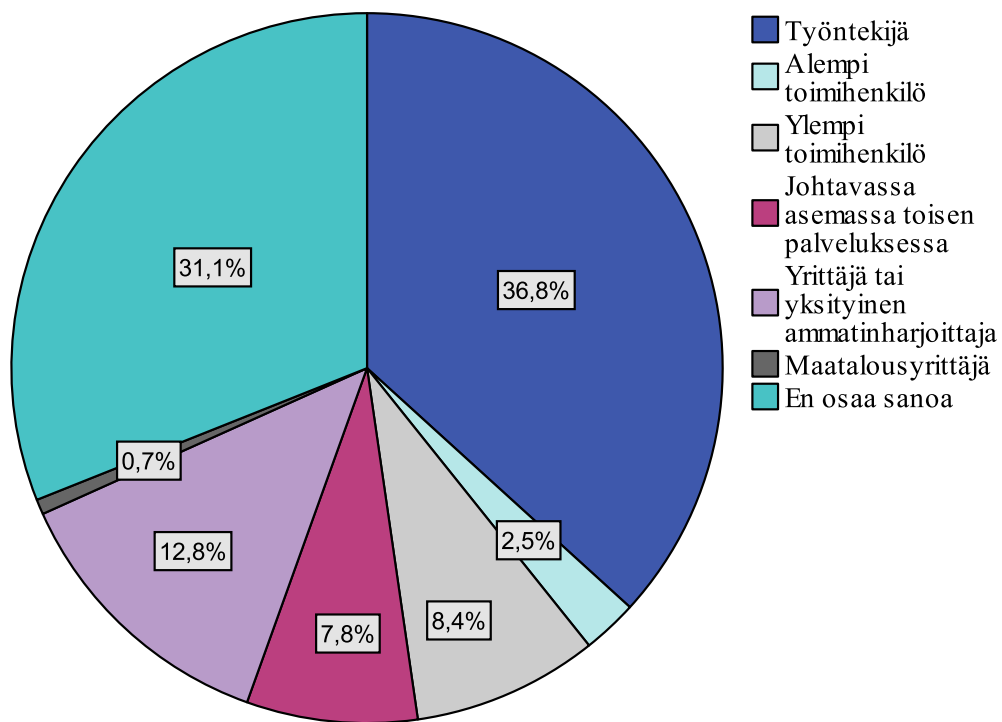

Ammatillisen koulutuksen suunnitelmat 35 vuoden iässä

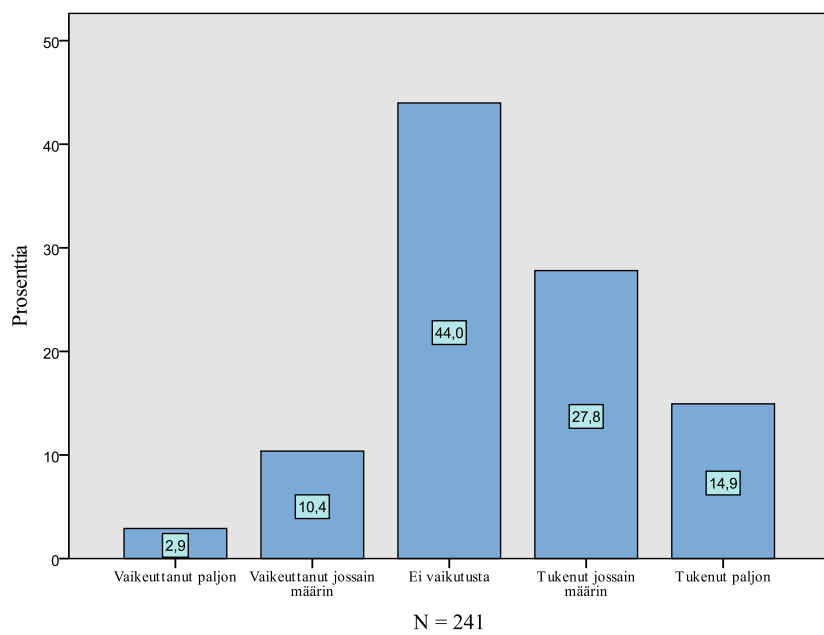

Asemaa koskevat suunnitelmat 35 vuoden iässä

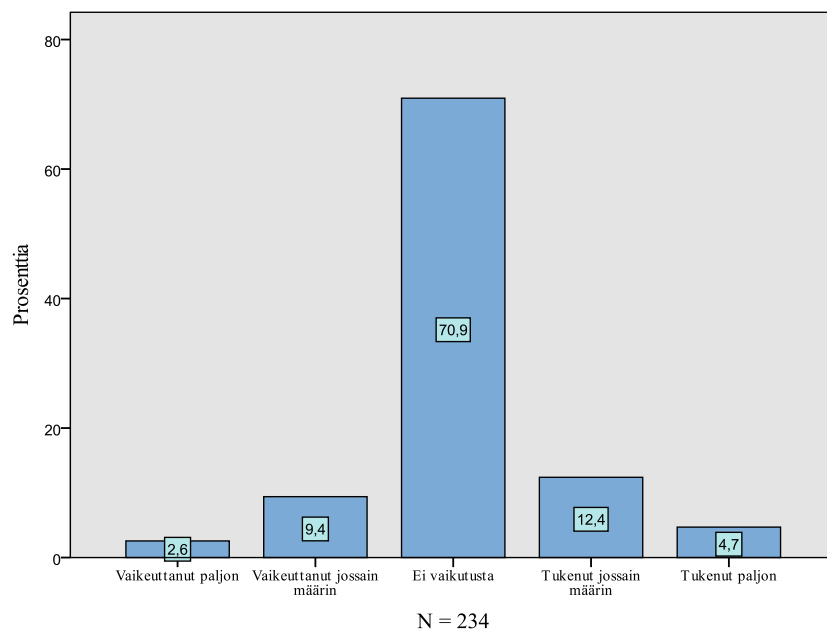
N = 438

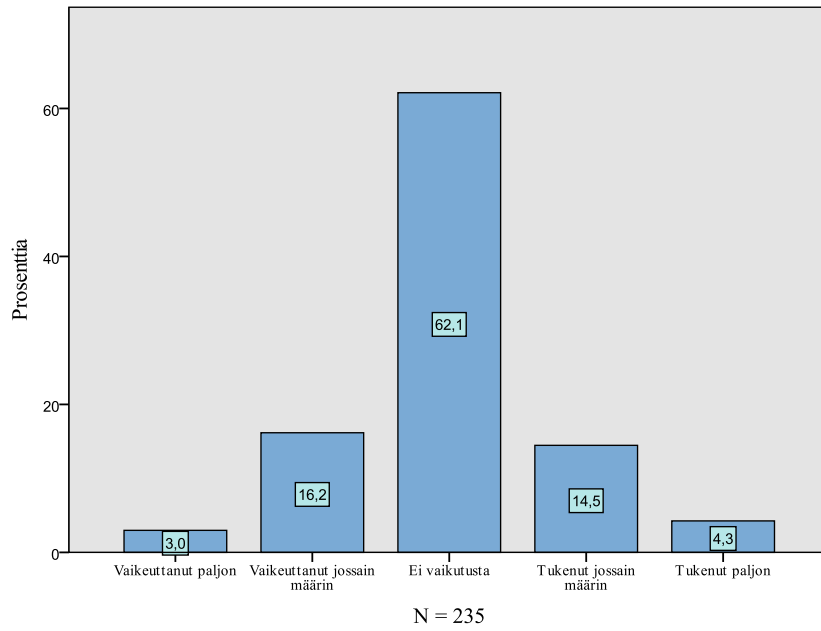
Aiemman koulumenestyksen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan

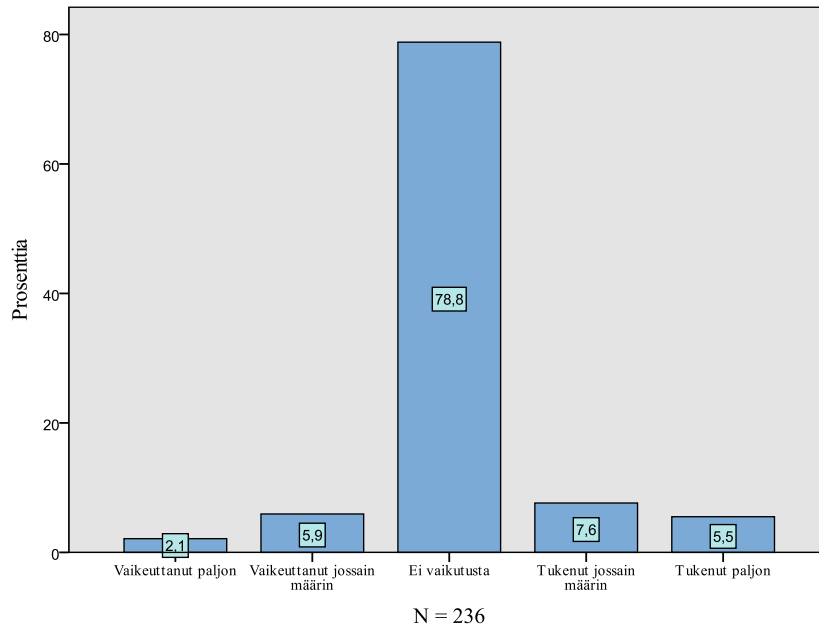
Kotimatkan pituuden tai vieraalle paikkakunnalle muuton vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan

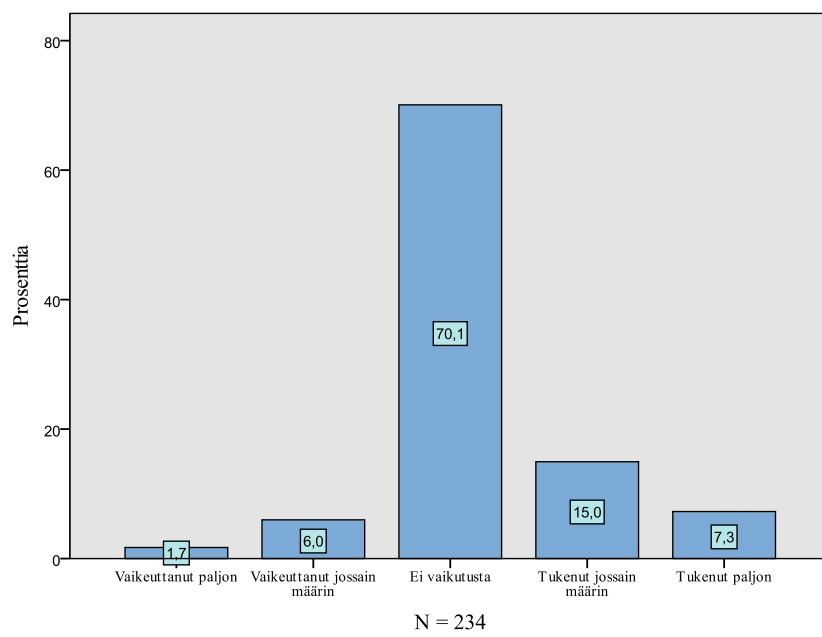
Rahatilanteen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan

Seurustelun tai parisuhteen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan

Harrastusten vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan

Perheen vaikutus nykyisen työ- tai opiskelupaikan valintaan

